



SĂPTĂMINAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL IV • NR. 8 (160) • 25.02–05.03 1993 • 16 PAGINI • 45 LEI

# LIBERALII

# Congresul de constituire a PARTIDULUI LIBERAL

# CONSTANTIN BĂLĂCEANU-STOLNICI, VINTILĂ BRĂTIANU, DINU PATRICIU, HORIA RUSU, VALERIU STOICA

## **Interviu cu RADU BOROIANU (NPL)**

**Puteam să avem un președinte al României mai la centru**

Pag. 10

LUCIAN PINTILIE

Page  
15



**"Un om e liber cind  
hotărăște să fie liber"**

ALIN TEODORESCU

Pag.  
11



**"Un ziar de scandal trăiește aproximativ 2 ani"**

## ILIE SERBĂNESCU

卷之三

**Povestea cu "blocajul financiar" o egalează pe cea cu "teroriștii"**

# SFÎRSIT DE VEAC CU EVERAC

ANDREI CORNEA

# CARE ESTE REALITATEA?



reprezentare decit cea aplicata si bazata pe criteriul partidelor. Adrian Păunescu ar fi ramas acasa. Care este realitatea?

Electoratul a ales un parlament dominat de stînga? Dar dacă pragul electoral ar fi fost fixat la 4 % și nu la 3 % din totalul voturilor (așa cum e cazul în Bulgaria, de exemplu), Adrian Păunescu, C. V. Tudor și colegii lor din PSM și PRM nu ar fi fost parlamentari. Am fi avut un parlament dominat de Convenție și FSN, cît și un guvern corespunzător, și s-ar fi spus că românilii au ales reformă, Occidentul și "dreapta", în condițiile în care ar fi votat în același fel în care au făcut-o. Căru este realitatea?

În sfîrșit, ni "se suflă" din unele părți că reforma a eşuat și că trebuie să fim realiști și să acceptăm faptul. A eşuat sau nu a fost condusă cu suficientă determinare? În pofta destulelor eforturi de a compromite și reforma și privatizarea, iată că un recent sondaj IRSOP arată că cei care cred în privatizare și în mai marea eficacitate a sectorului particular precumpănesc în mod masiv în publicul românesc. Chiar scăderea masivă a producției trebuie privită cu o anumită prudentă. Jacques Attali, președintele BERD, arată că raportarea la cifrele anului 1989, adică la statisticile comuniste, este discutabilă din pricina putinei credibilități a acestor statistici. Iar, pe de altă parte, se constată că și astăzi o parte însemnată a producției rămîne în stoc, adică nu se poate vinde. Dacă respectiva marfă nu ar mai fi fost produsă, cifrele ar fi arătat un nivel încă și mai coborât al producției și totuși economia ar fi fost mai sănătoasă. Ce are, prin urmare, prevalență? Realitatea cantitativă a unor cifre și indici ori cea calitativă a unei stări de fapt?

**Ușor nu este de văzut care este cu adevărat realitatea.** Dar tine de o observație elementară că dezabuzarea, neîncrederea, oboseala, chiar ispita unui defetism melancolic – sentimente pe care le încercăm cu toții în ultimul timp – se asociază doar cu o anumită, și de loc inocentă, specie de realitate.

## IN NUMĂRUL VIITOR:

- Interviu săptămânii: Dr. NICOLAE CONSTANTINESCU
- Reformă sau restaurație ortografică?
- Încă un congres de unificare: PNL și NPL
- "22" și editorul său

## Stimată redacție



Mă adresez dvs. după îndelungii ezitări și fiind presată de impunători. Sunt abonata revistei din toamna anului 1990, deci aproape de la începuturi. Vă cîtesc cu interes, cu placere și uneori cu dictiunărul în mînă. De la un timp mi-am format un obicei: scriu numărul revistelor pe o lună sau două și apoi le cîtesc pe toate odină. Vă asigur că revista nu pierde nimic prin această lectură întîrziată, ba și poate spune că totul devine și mai interesant. Aseară am terminat de cîtit numărul 3, din 22-27 ianuarie 1993. La paginile 14-15 este publicată o scrisoare adresată de Paul Goma d-nei Gabriela Adameșteanu, redactor-șef la "22". Trăim într-o lără liberă (oare?) și fiecare are dreptul la o opinie personală, iar "22"-ul poate publica orice, deci și scrisoarea d-lui Goma. Iar dacă în mare parte din scrisoare d-lui Goma arătă că este un om foarte bun și că nu îndoiște că Andrei Pleșu este "un oarecare română smecer", iar că Nicolae Manolescu "a jucat rolul de mașină-de-spălat-singe". Nu îl apăr eu pe d-nii Pleșu și Manolescu, fiindcă sunt sigur că din însuși pot face mult mai bine și mai intelligent decât mine. Nu sunt nici o admiratoare a celor doi domni, fiindcă am trecut de mult de vîrstă la care mai pot admira vreun om. Pe mine m-au deranjat cuvintele d-lui Goma și "pietrelor" aruncate. De trei ani, în publicistica românească nu se vede altceva decât aruncări de pietre și noroi în toate și toți, în toate direcțiile. "22" face parte din revistele cu ton ponderat și înțelept, de aceea cuvintele d-lui Goma nu mi-au plăcut. Dacă m-ă întîlnesc cu dvs., d-nă Adameșteanu (dar minunea aceasta nu se va întîmpla), cred că v-aș adresa doar o singură întrebare: "În bucata de istorie numită literatura română, cit la sută este orgoliu și cît talent?" Dinspre partea noastră, a cititorilor, se vede doar orgoliu. Poate dinspre partea dvs. se vede altfel.

Și-acum voi reveni la motivul acestei scrisori. Mai întîi cred că trebuie să precizez un lucru important: sunt handicapată, deci imi desfășoară o mare parte din viață prin (sau cu ajutorul) intermediari(lor). De aici provine și necazul meu. Datorită neglijenței celor din familiile mele, mi s-a distrus numărul 51 din 1992 al revistei "22". Iar numărul 52, din același an, nu mi l-a mai dat de la poșta (sau de la Rodipet, sau de la cum s-o fi numit). Intrucât faptele sunt consumate, iar eu am nevoie de cele două numere ale revistei pentru a le cîtii, și deoarece redacția ne anunță că nu poate ajuta, vă rog mult să mi le trimiteți.

Aici încheie scrisoarea mea. Vă doresc toate cele bune și vă mulțumesc anticipat.

Cu stimă și prietenie,  
CAMELIA VLAD  
Comuna Săcele  
Județ Constanța

## CHESTIONAR "22"

- I. În revista "22" mă interesează mai des:
  1. editorialul
  2. scrisorile de la cititorii
  3. cronică politică (comentariile politice)
  4. accentele
  5. interviul săptămânii
  6. reportajele
  7. documentul istoric
  8. eseurile filosofice
  9. eseurile culturale
  10. mesele rotunde la GDS
  11. pagina ultimă, dedicată evenimentelor internaționale sau

Răspunsurile la chestionar se vor da după 8 aprilie, pentru ca toți cititorii noștri, din lără și din străinătate, să aibă timp să răspundă. Mulțumim anticipat celor ce și vor cheltui timpul și banii pentru ca să facă.

Stimată doamnă  
Gabriela Adameșteanu

Cu cîteva excepții, am cîtit toate numerele revistei "22" de la apariție. Vă dăți seama că sunt foarte interesat de calitatea revistei pe care o cîtez săptămânal cu mare placere. Să știți că din paginile revistei am simțit tot ce se întîmplă în redacție și am fost foarte indurerat atunci cînd mai multe seisme au cutremurat revista. Vă împlinești să apără pentru că nevoia de adevără constituie o hrana de care eu personal nu mă mai pot lipsi.

În revista "22" mă interesează aproape în egală măsură toate rubricile și în general nu-mi scapă nici un rînd. Dar dacă e să fac o sumară ierarhie cred că primele rubrici cîtite sunt: 1. interviul săptămânii; 2. mesele rotunde de la GDS.

Dintre personalitățile care m-ar interesa să răspundă la interviul săptămânii cred că cel mai interesant ar fi d-l. Paul Goma. Știu că refuză să vină în lără, poate și din cauza mizeriei de aici. Atunci cînd el era o voce, noi toți am preferat să trăim în continuare în umilință, pentru că aşa ne era mai comod. Dar vă rog dacă se poate să-i transmeteți, să înțeleagă că aici avem nevoie de oameni ca el. Avem nevoie de oameni curați, că mai mulți, de repere morale adevărate. I-am cîtit multe din romanele care i-au apărut.

Mai doresc să-i regăsesc pe Gabriel Liiceanu, Vladimir Tismăneanu, Andrei Șerban, Liviu Ciulei, Lucian Pintilie sau Cătălina Buzoianu. De ce s-o uită pe d-na Doina Cornea? Am constatat în aceste zile că mulți dintre noi, chiar și cei care sunt acum de partea d-nei Cornea, nu cunosc în ce a constat faptă ei din timpul dictaturii. Trebuie să-i cunoaștem mai bine pe cei care au spălat obrazul acestor națiuni.

Din rubricile prezentate sunt absolut dezinteresat de astrologie (oricărt de științific ar fi făcută) sau sport. Poate că n-ar fi râu să incercă inițierea unor rubrici de sexologie și yoga, dar cel mai mult sunt nevoie unor rubrici de educație politică, având în vedere și conduită generală a revistei "22". (...)

As fi foarte interesat, de exemplu, cum funcționează și cum ar trebui să funcționeze actual justiție, relațiile Procuraturii cu instituțiile implicate în actual justițiar. Înțîlnd astfel de articole veți contribui în mod sigur la formarea unor minime cunoștințe politice de care nu trebuie lipsit nici un cetățean (cu conștiință treză).

Vă urez succes în continuare,  
ONOFREI GHEORGHE  
Galați

★

Ca o veche și fidelă cititoare a publicației "22", permiteti-mi să răspund mai pe larg chestionarului pe care îl supuneți din nou

## Prezentările țărilor străine

12. actualitatea culturală
  - a) viață literară, artistică
  - b) cronica de carte
  - c) relatările despre expoziții, concerte, alte evenimente culturale
  - d) cronica de film
  - e) cronica de teatru

## II. Ce personalități v-ar interesa să răspundă în revista "22" la "Interviul săptămânii"?

## III. Care sunt autorii pe care obișnui să-i urmărești în revista "22" (în ordinea preferințelor)?

atenției publicului cititor. Încep prin a mulțumi acestui săptăminal că apare, că-și menține nivelul înalt al exigentelor de limbă și de idei, chiar dacă riscul în acest fel să nu aibă "impact asupra marelui public". Cu siguranță nu pierd cei care cîtesc "22"-ul. Personal, măș consideră frustrătă dacă să ar întîmplă să nu-l pot cîti, dacă - Doamne ferește! - ar dispărea din peisajul publicistic.

Nu încerc să clasificare a temelor pe care le abordă, în funcție de interesul meu pentru ele, intrucât pentru mine constituie o adevărată încîntare să descopăr domeniul nostru puncte noi de vedere asupra unor probleme deja cunoscute, chiar dacă sunt contradictorii sau contrazic propriile mele vederi. Este - de altfel - singura publicație pe care o accept ca mentor spiritual și cu care, dacă polemizez, o fac cu tot respectul.

Un singur aspect mă doare, și nu de-acum, ci de la începuturi, și această durere m-a făcut să iau în mînă pixul: prea slabă, aproape inexistentă atenție acordată educației care se desfășoară în școli, astăzi.

Ajă ghicit, bineînțeles: sunt profesoră (și încă de matematică) și simt din interiorul sistemului de învățămînt că acesta este neglijat, sau insuficient abordat de toți ceilalți factori, inclusiv cei de profil. Consider că nu este normal că problemele copiilor de vîrstă școlară să constituie preocuparea unei singure emisiuni la televiziune și a unei singure publicații săptămînale adresată elevilor.

Copiii de vîrstă școlară sunt o problemă majoră a României în momentul de față, ei vor trăi mîine ceea ce noi, adulții, nu prea putem anticipa azi: viață, mediu social spre care ne îndreptăm. Nu știm și nu le putem spune ce-i așteaptă, dar ar trebui să le oferim măcar cîteva certitudini și în primul rînd certitudinea că ne preocupa viața lor actuală, ca și viitorul lor.

I-am văzut manifestînd atașament deplin față de idolul lor Michael și m-am întrebat dacă oferim pasiunii lor ardente și alte motive de atașament. Mă tem că nu le acordăm atenție, știindu-i evoluînd către ceea ce sănsem, către maturitate. Dar uităm, prea neglijenți, că ei își au viață lor, societatea lor bine constituînd un anumit fel și că preiau de la noi doar valorile în care cred cu adevarat.

Stim oare care sunt acestea?

Din cîte sondaje se realizează, ar fi bine ca măcar cîteva să analizeze încotro se îndreaptă, ce idealuri au copiii și tinerii noștri.

O rubrică permanentă avînd drept subiect viața școlii românești de azi, fară îz de didacticism, fară dădăcenă, oferind tot ce este modern și interesant, cred că ar stimula interesul multor cititori ai dumneavoastră, fiind de real folos atât educatorilor, cât și celor educați.

Vă mulțumesc pentru atenția pe care îți acordă o rîndură scrisori.

Cu reală stimă,  
MUŞATA LOGHIN  
Suceava

## Numai 360 lei

pe trimestru

costă abonamentele cu jumătate de preț oferite de revista "22" pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOȘTI DETINUȚI POLITICI, VETERANI DE RĂZBOI.

Cei interesați să rugă să expedieze prin mandat poștal sumă de 360 lei pe adresa:

**Revista "22" cont 45103532, BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10.** Totodată, cei interesați să rugă să trimînă adeverințele corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresa:

**Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.**

Abonamentele la jumătate de preț pentru aceste categorii de cititori vor fi sponsorizate de Asociația EST-LIBERTÉ.

Pentru cei care nu fac parte din categoriile amintite, revista "22" asigură contractarea unor ABONAMENTE CU REDUCERE. Costul unui abonament ridicat de la sediul (Calea Victoriei nr. 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor, este de 470 lei pe trimestru.

Pentru abonamentele expediate prin poștă, costul va fi de 600 lei.

**CITITORII DIN STRĂINATATE** se pot abona la revista "22" depunind costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Iriac S.A. București, Str. Doamnelor nr. 12: pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22" sau trimînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 72 dolari pe an (36 dolari pe 6 luni, 18 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă (120 DM anual, 60 DM pentru 6 luni, 30 DM trimestrial, 400 franci francezi anual, 200 franci pentru 6 luni, 100 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 80 dolari anual, 40 dolari pe 6 luni, 20 dolari trimestrial.

LA SEDIUL REDACȚIEI  
PUTETI CUMPĂRA DIN STOC:

Numere, după cum urmează: din anul 1990 numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 32, 33, 35, 38, 41, 44, iar din anii 1991 și 1992 - orice număr. Exemplarele vechi vor fi comercializate la prețul de 45 lei/ex. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (110 lei) și Ediția specială "22" - "Suspiciune de fraudă" (45 lei).

**EXCLUSIVITATEA DIFUZĂRII IN STRĂINATATE A REVISTEI "22" apartine redacției revistei "22". Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.**



GABRIEL ANDREESCU

## Gravitatea legii - frivolitatea legiuitorilor



Foto EMANUEL PARVU

În 9 februarie, în Senatul României, s-a luat în discuție proiectul de lege privind modificarea și completarea unor prevederi ale Codului penal și ale Legii nr. 61/1991 pentru încărcarea unor norme de convietuire socială, a ordinii și liniștii publice. Ar fi de notat că Legea nr. 61 fusese deja criticată de către organizații consacrate apărării drepturilor omului, din țară și din străinătate, cu referire la articole care permiteau abuzuri ori introduceau pedepse exagerate față de gravitatea vinei. Dar nu unor astfel de preocupări le-a răspuns această inițiativă legislativă. În expunerea de motive a Guvernului se nota: "În contextul creșterii criminalității pe plan național, se constată o evoluție alarmantă a actelor de prostituție și proxenetism săvârșite de cetățeni români, atât în țară, cit și în afara granițelor. Proliferarea îngrijorătoare a acestor fapte cu consecințe grave asupra dezvoltării morale și sănătoase a tinerilor, precum și pericolul răspândirii în masă a bolilor venere, inclusiv a virusului SIDA, impun adoptarea unor reglementări juridice, cu eficiență sporită, de natură să conducă la limitarea proporțiilor și urmărilor acestor manifestări antisociale".

Este vorba deci despre măsuri vizând prostituția și proxenetismul. În urma votului din Senat, prostituția "râmine" în continuare sanctonată cu închisoare de la 3 luni la 3 ani (se ceruse o majorare de la 6 luni la 4 ani), cu un amendament privind nesupunerea la tratament medical, iar proxenetismul se va pedepsi cu închisoare de la 2 la 7 ani. Legea nr. 61 este la rîndul ei "lărgită". Unii s-au întrebat dacă, în condițiile agendei parlamentare atât de încărcate cu proiecte privitoare la administrația locală, reformă, funcționarea instituțiilor statului, senatorii noștri n-ar

trebui să-și aleagă o ordine de zi ceva mai bine pregătită. Probabil că da. Dar, după cum se știe, de faptele mărunte se lovesc deseori principiile mari. Despre sedința de Senat din data de 9 februarie râmn cîteva lucruri de spus.

Mai întii despre "stilul" în care se discută condamnarea unor oameni; despre culpe sau infracțiuni. Glumele, risetele, privirile cu subîntîles, comentariile încurate, tot tacîmul unui spirit de mahala pus să construiască bazele statului! Subiectul tratat nu avea substrat politic. De aceea era atât de greu să faci diferență dintre unii parlamentari din opoziție și alții, membri FDSN sau PRM? Mai avem astfel încă un exemplu care dovedește că problema formării unei clase politice în România nu este numai o problemă de opțiuni doctrinare, ci de seriozitate umană, de civilizație individuală.

Alt aspect ține de mentalitatea legiuitorilor asupra raportului dintre delict și sanctiune. Severitatea codului penal român putea fi explicată pînă acum prin natura agresivă, simplificatoare a ideologiei comuniste. În mod surprinzător, "exercițiile" la care am asistat după revoluție - CFSN, CPUN, cele două parlamente - dovedesc că demnitatea, valoarea ființei umane (fie că ajunge să comită un act antisocial sau nu) spun încă foarte puțin la noi. Și, în ciuda unei adevărate mode de asumării credinței religioase, râmn încă nerelevante acestor oameni, care au avut de suportat un regim odios, au întîlnit sublimul unei revoluții cum a fost cea română și au primit după aceea marile responsabilități ale legiuitorului.

Cei care fac legea ar mai trebui să știe că factorul principal care determină gradul de delincvență nu se dovedește, de regulă, a fi asprimea sanctiunilor, ci existența unui mediu social pașnic - adică un mediu tolerant și stabil. Un

semn de toleranță îl dă chiar legea. Deși este greu să sugerezi ce înseamnă o "durată ratională" a pedepselor, este interesant de comparat sanctiunile pentru care a votat Parlamentul în 9 februarie și durata medie a detenției în cîteva țări europene (în luni): Norvegia 2,7; Groenlanda 3,7; Olanda 3,9; Cipru 4,1; Austria 4,2; Finlanda, Turcia și Irlanda de Nord 4,3; Belgia 4,5; Spania 5,3; Ungaria 6,0; Germania 6,7; Franța și Luxemburg 6,9; Portugalia 10,1. O a doua listă, în completarea celei dintîi, argumentează foarte bine afirmația că amplitudinea fenomenului delincvenței nu poate fi controlată prin severitatea pedepselor. Procentul detinutilor la 100 000 de locuitori este, pentru țările de mai sus, următorul: Groenlanda 39,8; Cipru 40,2; Olanda 44,2; Grecia 48,7;

Irlanda 56,0; Suedia 60,0; Danemarca 61,0; Belgia 71,0; Finlanda 71,7; Spania 80,0; Franța 81,2; Austria 83,0; Germania 83,8; Portugalia 85,0; Luxemburg 92,6; Irlanda de Nord 112,3.

Iar stabilitatea este legată, în primul rînd, de respectul legii, deci de aplicarea ei. Aceasta este problema de bază a stopării delincvenței (este evident și mai mult, baza funcționării sistemului democratic). Nu ridicînd pedepsele va ameliora Parlamentul situația socială din România, ci vîghind asupra funcționării instituțiilor statului de drept. Dar aici intervin alte infracțiuni, printre care prostituția și proxenetismul politic, prostituția și proxenetismul intelectual. Pentru care, nu stiu de ce, Parlamentul nu se grăbește să introducă legi, ca să le sanctioneze.

### OANA ARMEANU

## Apelul A.C. pentru unirea forțelor democratice

În cadrul unei conferințe de presă ce a avut loc joi 18 februarie a.c., dl. Gabriel Andreescu, președintele Alianței Civice, a citit un comunicat din partea Comitetului de coordonare al A.C., în care se analiză situația de criză în care se află România în momentul de față (criză politică, economică, socială) și se încercă găsirea unor soluții.

Controlul deciziilor parlamentare de către coaliția F.D.S.N.-P.U.N.R.-P.S.M.-P.R.M., monopolul puterii asupra tuturor instituțiilor fundamentale în stat (Curtea Supremă, Curtea Constituțională, Procuratura, Consiliul Național al Audiovizualului etc.), politicizarea administrației de stat, dificultățile integrării sociale și profesionale a tinerilor din cauza gerontocrației, precum și "performanțele" social-economice ale perioadei postrevoluționare (scădere a producției industriale la 40% față de '89; o datorie de aproape 6 miliarde dolari la judecătore de un sold pozitiv de 2 miliarde dolari în 1989; o agricultură ce nu mai face față necesităților alimentare ale populației; peste un milion de someri etc.) sint doar cîteva aspecte ale crizei prin care trecem. Există pericolul grav că în primăvara lui 1993 să ne trezim în condiții apropiate de cele lăsatе de regimul anterior, dar chiar mai săraci și lipsiți de speranță", se spune în comunicat.

De aceea A.C. lansează un apel tuturor forțelor democratice din țară, politice și civice, de a se reuni într-un Forum al democratelor și al democrației, văzut nu ca un organism, ci ca un loc de dezbatere. Nu este vorba, prin urmare, de crearea unei structuri care să concureze sau să includă Convenția Democrată, mai cu seamă că A.C. consideră C.D.R. principala realizare politică a opoziției, al cărei rol în viața politică este departe de a se fi încheiat. Spre deosebire însă de C.D.R., care are nevoie de un program comun pentru toate formațiunile componente și de o strategie împedite și precisă și a cărei principală bătălie se va da în Parlament, Forumul va duce lupta în plan extraparlamentar, bazîndu-se pe un program minimal, care să permită reunirea căi mai multor forțe. În primul rînd C.D.R. și F.S.N., dar și acele grupări din F.D.S.N. și P.U.N.R. a căror poziție nu mai corespunde celei a național-comunistilor, precum și asociații pentru apărarea drepturilor omului și alte grupuri civice. A.C. a redactat deja acest program, care ulterior va fi discutat în cadrul Forumului, întrunire al cărei scop este de "a căuta împreună, în acest moment critic, un răspuns la întrebarea: ce e de făcut?".



HORATIU PEPINE

## Armă cu două tăișuri

S-a remarcat nu o dată că dezbatările parlamentare sunt sărace, reduse la poziții exprimate brutal în absența unei adevărate civilizații a dialogului. Problemele majore ale vieții noastre publice nu sunt discutate în parlament, fapt care a dezamăgit pe cei care așteptau mai mult de la acest nou început al vieții parlamentare românești. Nu ne vom grăbi însă să facem judecăți de valoare, deoarece e un fenomen general că parlamentul încețează să mai fie principală scenă a dezbatării publice. La noi mai există o puternică tensiune între tendințe diferite; cei care nu au acces direct la decizia politică se mai străduiesc să aducă în parlament problemele care se epuizează la nivelul Executivului. De la Constituantă încoace, în cele două Camere domnește o mare frustrare: programele de guvernare au trecut prin parlament episodic, într-o scurtă hârmălaie în care observațiile competente s-au topit într-o mare de voci neavizate. "Guvernul pare a privi cu dispreț adunările legiuitoroare", au observat de la tribuna cei cîțiva specialiști din diferite grupuri parlamentare. Adevărată problemă, de nemurărate ori acuzată, este însă o lipsă de transparență care caracterizează comunicarea dintre guvern și parlament. Nici măcar birourile permanente ale Camerelor nu participă în întregime la elaborarea ordinii de zi. Un episod

petrecut la începutul săptămînii trecute dă seama de o practică constantă: un senator membru al biroului permanent protestă împotriva faptului că ordinea de zi propusă plenului conține cu totul altceva decît se discutase în ședință biroului. Traseul deciziilor scapă oricum majoritatii parlamentarilor, indiferent de grupul politic de care aparțin.

Între guvern și parlament s-a instituit o comunicare pe trasee limitate la cîțiva inițiați. Accesul acesta selectiv la informație are și o explicație strategică: pentru că un proiect să treacă mai ușor se profită pur și simplu de faptul că majoritatea ignoră fondul problemei. Desigur că această lipsă de transparență cultivată în ultimii ani cu tot dinadinsul e o armă cu două tăișuri. Inițiatorii unui proiect riscă să piardă chiar sprijinul acelora cu opțiuni asemănătoare. După alegeri, cînd echilibrul forțelor politice este mult mai strîns, Puterea simte nevoie unei comunicări mai intense, a unor consultări mai largi. E un fapt știut că noul program de guvernare al echipei Văcăroiu este la fel de bine cunoscut sau la fel de puțin cunoscut în grupurile Opoziției sau în cele ale majoritatii. Reacțiile politice de pînă acum la strategia elaborată de guvern sunt provizorii și deocamdată nerelevantă. Guvernul are nevoie de cointeresarea grupurilor din Opoziție care li sunt, în realitate, mult mai apropiate ca gîndire economică decît aliații politici oficiași. E o ipoteză deocamdată că în viitorul foarte apropiat vom avea un nou guvern, unul de coalitie. Negociările din toamnă au eşuat în primul rînd dintr-un motiv de neîncredere reciprocă. De această dată, intențiile Puterii instalate după 27 septembrie sunt ceva mai bine precizate, iar Opoziția a înțeles la rîndul ei care sunt riscurile râmînerii în expectativă. Îar dacă un guvern de coalitie este deocamdată o ipoteză (la ora la care scriu, negocierile de la Cotroceni abia au fost anunțate), este certă încercarea Puterii de a cointeresa grupurile din Opoziție în sprijinirea programului de reformă, elaborat de echipa domnului Negrițoiu. După o serie de epurări la nivelul administrației centrale, care au provocat alertă și protestele Opoziției, iată că se caută

o reconciliere prin cooptarea parlamentarilor din zona gîndirii liberales în structurile instituționale ale privatizării. Pe listele Fondurilor Proprietăți Private apar persoane din PAC și FSN. Listele urmează în principiu să se completeze după criteriul ponderii parlamentare, la fel ca și comisiile permanente ale legislativului. Partea leului o va lăsa bineînțeleas FDSN, dar e de remarcat că ne aflăm în față unui semnal politic că se intenționează o lărgire a responsabilităților. Spuneam la început că parlamentul nu mai e cu adevărat o scenă a dezbatării publice, a râmas însă un cadru de manevră, singurul care poate oferi legitimitate combinațiilor politice. Adevăratul dialog între grupuri și idei nu se desfășoară în plenul ședințelor, ci într-o zonă informală, pe planul negocierii și distribuirii responsabilităților. Cei care iau cuvîntul în plen, facînd declarări și comentarii spectaculoase, sunt de cele mai multe ori același exclusi din combinațiile de culise. Nu întimplător răzbate din cuvîntul acestora un idealism de diferite calități și culori, care pun însă pe primul plan abstracțunea interesului național. De aceea, multe comentarii care se fac pe marginea lucrărilor parlamentare sunt mai curînd fictiuni ale comentatorilor, suprafețe spectaculoase pentru consumul curent, care sporesc fără voie și fără vină confuziile. Insatisfacția parlamentarilor față de imaginea lor mediatică se trage și de aici, din această ignorare a tensiunilor de fond.

In aceeași ordine de idei, să spunem că e puțin probabil ca strategia elaborată de guvern să fie dezbatută în parlament. Se va recurge probabil la o formă protocolară, aceea a prezentării programului, dar negocierile care au loc săptămîna această la Cotroceni au tocmai rolul de a suplini discuțiile greoie din plenul ședințelor, unde competența se amestecă copios cu incompetență, compromisind orice eficiență. Deplasarea discuțiilor din decorul parlamentului e o abatere de la mecanismul clasic al democrației, dar și o compensare a dezavantajelor lui. O armă cu două tăișuri.

DANIEL VIGHI

# TEATRU TV



Foto: EMANUEL PARVU

În mărșaluirea astăzi obosită care se tot petrece de la revoluție încoace, un lucru s-a întâmplat cu siguranță în societatea românească: faptul că am trăit trei ani cu dreptul liberei exprimări prin presă scrisă. Puterea, în schimb, și-a păstrat controlul asupra radio-televiziunii, fapt care s-a dovedit hotăritor pentru tot ceea ce se va fi întâmplat mai apoi în politica din țară. Dacă la revoluție ar fi fost îndepărtați redactorii de la *Actualitatea* – nu alții și nici mai mulți – astăzi față țării ar fi fost, probabil, alta. Nu s-a întâmplat așa, desigur, și nu s-a atunci relativ simplu să se obțină de la Consiliul Frontului Salvării Naționale acordul epurării. Nu s-a întâmplat așa pentru că, spre seară, în ziua de 22 decembrie, apăruseră teroristii și n-a mai fost timp. Putem crede astăzi că unul dintre obiectivele aparținței teroristilor a fost, paradoxal, menținerea sub control a televiziunii din interiorul ei. Atacurile simulate din afara televiziunii doreau să dea impresia că se urmărea cucerirea a ceva care nu a fost pierdut nici o clipă. În plus de asta, zăvăra cu morți și răniți de la poartă le-a oferit redactorilor de la *Actualitatea* prilejul să se agite, să fie îngrijorați, să tremure pentru soarta revoluției, să-l facă cu ou și cu oțet pe Nicolae Ceaușescu. Trebuiau să se abdică morale ale domnilor acestora, era nevoie să treacă puțin timp între comunicatele care condamnau Timișoara și schimbarea la față întâmplată în cîteva ore și de aceea a fost "asediata" televiziunea. Putem crede așa ceva și nimeni nu ne poate contrazice, odată ce nici un asediator nu a fost prință ca să nege afirmațiile acestea. Teroristii le-au oferit, aşadar, sansa domnilor redactori de la *Actualitatea* să se agite îngrijorați de soarta țării, să lupte alături de forțele revoluționare, să-si așeză brasardele revoluționare pe mîneci și să-si risipească viața preț de trei zile și trei nopți, nebărbierit și istovit de atâtă atașament, printre bombe așezate pe la birourile dumneelor. Unii teroriști au pătruns chiar pînă spre primul etaj, spre a fi izgătiți de bravul căpitan Lupoi. Să nu uit, brasardele purtau pe vremea aceea, grătie teroristilor, nu numai dl. George Marinescu sau d-na Rodica Beclleanu, ci și gesul Securității care și el era, nu-i așa?, împotriva teroristilor și alături de popor. Toată lumea era alături de popor și toți purtau brasardele în lupta cu hidra teroristă. Toți erau îngrijorați de ceea ce se întâmpla și mai ales erau cu toții alături de "băieții" din stradă care urcau în televiziune și stăteau acolo între steaguri și se holbau în grup în față camerelor, răgușită de urlete. Să nu uit un amănunt: revoluționarii erau imbrăcați cum venise fiecare de acasă, cu paltoane, figuri și pulovere, mai ales pulovere. Acestea au devenit atunci, și de atunci înainte, un alt semn distinctiv al revoluționarului, la fel cu brasarda. Pulovere purtă și redactorii, nu dădea bine să luptă cu teroristii la cravată și costum. Puloverul purtat și Ion Iliescu – căruia atât George Marinescu, cît și Victor Ionescu nici nu știau cum să-i spună, adică tovarăș, domn, cetățean, sau simplu, fără calificativ, cam așa cum și spuneau, bărbătesc, revoluționarii de la începutul veacului. Așadar puloverul purtat și Ion Iliescu, dar și viitorul premier, costum și cravată vor purta puțin mai tîrziu, pe la recepții și întîlniri cu șefii de stat, după ce se va fi terminat revoluția. Puloverul premierului era tinerește, cu ornamente geometrice, așa cum se poartă la munte, la ski, un pulover care promitea revenirea noastră în Europa. Un pulover pentru Europa. În schimb, puloverul președintelui era altfel, gri și ușor ponosit, ascuns după o haină de costum. Puloverul președintelui amintea de scenele din teatrul tv de marți seara, cînd tovarășul inginer tocmai s-a întors de la un mare săntier, o hidrocentrală sau un combinat, și îl împărtășea consoartei grijiile legate de ritmul investițiilor și de asigurarea materiei prime. Tovărășul acela inginer – animat

de obicei de personalitatea echilibrată și profundă a lui Mircea Albulescu – era îmbrăcat și domeniul cetățeanului care dăduse citire în seara de 22 decembrie 1989, la postul național de televiziune, unei "Proclamații către țară", urmată de o listă de personalități marcante ale dizidenței. Ei vor alcătui un Consiliu al revoluției în care domnia sa va figura ultimul.

Puloverul acela era un pulover de lucru.

Odată cu constituirea noului organism de partid și de stat, țara a început lupta pentru salvagardarea ideilor revoluției și ale martirilor. Inamicul s-a dovedit extrem de bine pregătit, atât de bine pregătit încât, fapt unic în toate revoluțiile de pe lumea astăzi, din rîndurile sale nu au fost morți și răniți. Aceștia s-au numărat doar dintr-o revoluționar, aceștia au murit sau au fost răniți în funcție de necesități, în funcție de intensitatea luptelor și de importanța obiectivului apărat. Astfel, pare firesc că la televiziune, la Comitetul Central al PCR, la sediul Ministerului Apărării Naționale să fie mai mulți morți și răniți din rîndurile revoluționarilor decât în alte părți. Numărul morților și răniților



reflectă măreția actului de la 22 decembrie și valoarea strategică a luptelor. Trebuie să mai recunoaștem însă că superioritatea absolută a teroristilor în luptele eroice din acele zile rezidă și din faptul că din rîndurile sale nu a căzut, cum se spune, nici un prizonier. Ba unul există, fără amintesc că a fost adus la televiziune un înmormântător, legat cu mîinile la spate, care a recunoscut că facea parte dintr-un corp

## DECLARAȚIE PRIVIND PRINCIPIILE DE CONDUITĂ ALE ZIARIȘTILOR

Această Declarație internațională este proclamată ca un standard de conduită profesională pentru ziariștii angajați în culegere, transmitere, difuzare și comentarea știrilor și informațiilor, în descrierea evenimentelor.

1. Respectul față de adevăr și față de dreptul publicului la adevăr este cea dintîi îndatorire a ziariștului.

2. Ca urmare a acestei îndatoriri, ziariștul va apăra intotdeauna principiile libertății, culegerii și publicarea onestății a știrilor și, de asemenea, principiile onestității comentariului și a criticii.

3. Ziariștul va relata numai fapte a căror sursă o cunoaște. Ziariștul nu va cenzura o informație importantă, și nu va falsifica documente.

4. Ziariștul va folosi numai metode

de pază spre care tocmai se îndrepta, conform ordinelor primite prin televiziune, spre a se pune la dispoziția revoluției. A mai spus că nu a tras nici un foc și că pistolul lui nu miroase a praf de pușcă, fapt care s-a dovedit adevărat. Atunci însă nu se știa acest lucru, așa că redactorii l-au adus cu oroață în fața camerelor de luat vederi ca să-l vadă întreaga națune. Teroristii au mai făcut și alte lucruri uluitoare: au otrăvit apele, au zburat cu elicoptere enigmatische, au dispărut prin subterane care împingeau ca o rețea întregul București, s-au dedat la derăglări ale stațiilor radar și au dispărut cu ajutorul unor piste de avioane subterane.

Acești feti-frumoși cu calități de superman au asigurat victoria revoluției pentru că, altfel, cu cine ar fi luptat Petre Popescu sau generalul Gușe, cu cine ar fi polemizat în tirade epizodice Cornelius Roșianu sau domnul director acela căruia i-am uitat numele și care ne-a tot purtat de grija cîteva zile și cîteva nopți. Dacă ar fi fost liniște și pace, sistemul convins că impresa penibilă a zilelor de dinainte, acelea cînd Timișoara fusese împingeată de hortiști și de agențuri străine, zilele acelea în care Chițac, Stănculescu și alții asemenei au facut și au dres pentru apărarea independentei și suveranității, n-ar fi putut fi stearsa prin brasarde, pulovere și nopți nedormite în luptă, alta, de apărare a independentei, a suveranității și a revoluției.

In felul acesta s-a trecut de la o luptă la alta, în amindouă a fost apărătă țara și poporul și în amindouă au murit poporeni, o dată ca dușmani, și a două oară ca aliați. Mă gîndesc și eu că nu se poate altfel, era nevoie de teroristi ca de aer, altfel cine stie dacă ar mai fi plecat demonstranții din Piața Palatului.

Dacă nu erau teroristii, cum ar fi putut domnul Iliescu să lucreze în liniște la formarea noilor structuri? În plus de asta, imagină-șă nu se fi întâmplat nimic în seara de 22 decembrie. Ce ar fi putut urma? Probabil că o noapte ca toate celelalte, în care generalii de la Timișoara și șefii Securității s-ar fi dus și dumnelelor să se culce, după atîtea zile de încordare și luptă. Numai că problema este că nu prea aveau ei somn în ceasurile aceleia, iar într-o lume fără teroristi ar fi urmat ca a doua zi să se prezinte la slujbă, numai că nu prea știau atunci care-i șefu. și nici astăzi n-ar fi fost un obstacol în venirea dumneilor la servicii, un șef s-ar fi găsit. Problema cu adevărat neplăcută într-o lume fără teroristi este că ar fi revenit demonstranții în Piața Palatului și ar fi complicat totul. Din aceste motive oamenii aceștia trebuiau preocupati cu ceva. Si uite așa s-a născut o uluioare piesă de teatru tv, în care fictiunea, pentru prima dată în istoria genului, a evadat din convenție și a devenit realitate. Happening-ul s-a petrecut nîncăieri, actorii au murit sau au fost răniți de-a binele.

Astăzi, în România, realitatea s-a scufundat în iluzie. Scenariul citoră îngiș a luat înfățișarea existenței noastre cotidiene, încit am ajuns la fel ca în parabola aceea chinezescă, evocată de Borges undeva, în care nu se mai știe dacă grădinăru este un vis al futurului care zboară printre straturile de flori sau dacă nu cumva acesta din urmă face parte din visul celui dinții.

cinstite pentru a obține știri, fotografii sau documente.

5. Ziariștul va face tot ce-i va sta în puteri pentru a rectifica o informație care s-a dovedit a fi inexactă.

6. Ziariștul va păstra secretul profesional în ceea ce privește sursa unei informații confidențiale.

7. Ziariștul va face tot posibilul pentru a evita discriminarea bazată, printre altele, pe rase, sex, orientare sexuală, limbă, religie, opinii politice sau de alt fel sau origine națională ori socială.

8. Ziariștul va considera drept prejudiciu profesional grav:

- plagiatul
- declarații false răuvoitoare
- calomnia, defâșarea, acuzațiile nefondate

• acceptarea oricărei forme de mită pentru a publica sau a nu publica ceva.

9. Ziariștii demni de acest nume vor considera de datoria lor să respecte cu fidelize principiile afirmate mai sus. În cadrul legislației fiecărei țări, ziariștul va recunoaște în probleme profesionale, numai competența colegilor de breaslă, excludând orice fel de amestec din partea guvernului sau a altcuiu.

## JAKUB KARPIŃSKI

Cartea sociologului și politologului polonez Jakub Karpinski, *A.B.C.-ul Democrației*, a apărut în seria "Societatea civilă" la Editura Humanitas, în traducerea elegantă, fluentă și precisă a lui Constantine Geambău. Volumul se prezintă în condiții grafice excelente.

Versiunea poloneză a acestei introduceri în lumea politică a văzut lumina tiparului în 1992 și a răspuns, cu siguranță, necesității de a desluși mecanismele democrației pentru marele public.

Autorul, sprijinitor al "Solidarității" și redactor al unor publicații clandestine, și-a susținut lucrarea de doctorat pe tema cauzalității în științele sociale, iar *A.B.C.-ul Democrației* se bazează tocmai pe cauzalitate în demonstrațiile pe care le face.

Adresată cu precădere cititorilor polonezi, care sunt, ca și noi, nefamiliarizați cu mecanismele sistemelor politice democratice, carteasă deschidează în primul rînd "elementele de bază ale politicii și științei politicii ca domeniu de acțiuni necesare și utile, în posida sentimentelor și reacțiilor negative pe care le stîrnesc uneori politicienii". Știința politicii poate ajuta la evaluarea soluțiilor care au fost aplicate sau pot fi concepute și a rezultatelor acestora. În prima parte a lucrării ("Telurile politicii sau mic dicționar politic"), autorul se referă la libertate, la egalitate și dreptate, precum și la independență și suveranitate. Conceptele enumerate sunt abordate dintr-o perspectivă istorică, evolutivă. Karpinski având permanent în vedere contextul în care apar și modul în care au fost interpretate. Fără să se hazardze în comentarii stufoase, autorul prezintă aceste concepte de bază ale democrației împreună cu simplist, sintetizând ipostazele lor cele mai frecvente și motivindu-le. Astfel este pregătită, spre mai ușoara abordare, partea a două a cărții: "Sisteme politice democratice", în care sunt prezente sase exemple de aplicare a democrației: sistemul politic britanic, fundamentat pe monarhie, sistemul de echilibru între principalele organisme ale puterii din Statele Unite, sistemul italian bazat pe coalițiile politice, sistemul republicilor numerotate din Franță, sistemul specific sistemelor din Germania și Spania. Privite din punct de vedere istoric și social, cazuile prezентate vădesc informarea largă dar și puterea de sinteză a lui Karpinski. Credincios ideii de informare corectă a cititorilor interesați, el lasă aceste sisteme să se recomande singure.

Utilă publicului dar și specialiștilor, *A.B.C.-ul Democrației* este o carte așteptată și binevenită.

IOANA POPESCU



JAKUB KARPIŃSKI

## A.B.C.-ul DEMOCRAȚIEI



HUMANITAS

LIVIU TOFAN

# Un personaj pe o platformă

## ● Un candidat la președinția României ●

platforma-program a lui Paul Everac face apel la represiune, ca factor educativ ● remedii viitorului director al televiziunii sănătate și pedeapsa capitală și pedepsele crunte ● Paul Everac a pregătit poporului român un sistem de caste ● 22.770.000 de români susțin un edificiu social delirant ● Paul Everac înlocuiește și creștinismul ● factorii de intervenție, represiune și educație cultivă castitatea ● chemăți doctorul, trebuie să salvăm Televiziunea Română! ●

Puțini știu că în vara anului trecut era cît p-aci să avem un candidat la președinția României în persoana lui Paul Everac. Inițiativa apartineană săptămînalului *Românul* și directorului său Ion Petcu, fiind determinată de "dorința de a oferi o alternativă viabilă în campania alegerilor prezidențiale". Precizează că acest citat ca și toate cele ce vor urma sunt din nr. 29 al revistei *Românul*, cu data 27 iulie-2 august 1992. "Colaboratorul nostru, se mai spunea în nota semnată Redacția *Românul*, a declinat această măgulitoare propunere, socotind că totul improbabilă alegerea sa, mai ales pe baza unei platforme ceva mai originale și nu totdeauna în consens cu ideile politice curente". Ni se oferea totuși posibilitatea, pe o pagină întreagă de format mare, să ne facem o imagine despre originalitatea și celelalte caracteristici ale gîndirii lui Paul Everac. "Dacă aș fi președintele României" se intitulează "platformă fără candidat" din care ne propunem să extragem în continuare ideile social-politice ale actualului director general al televiziunii române. Căci, iată, platforma de acum jumătate de an a unui comentator oarecare este astăzi platforma celui pus să conducă principalul mediu de informare din România. Cît privește afirmația că am avea de-a face cu o platformă "ceva mai originală și nu totdeauna în consens cu ideile politice curente", această afirmație ar merita calificativul de "eufemismul anului 1992". Dar lucrurile sunt mult prea grave pentru a le lăsa pe acest plan minor. Iată de ce:

Dl. Everac ne spune de la bun

inceput că, dacă ar fi președintele României, "aș intemeia acțiunea de stat în egală măsură pe represiune și pe animație, cu tendința de a crește în timp animația și de a slabii represiunea. Amîndoi sunt factori educativi, dar calitatea lor diferă".

Încercând să ne dezmeticim, constatăm că animația invocată de Paul Everac rămîne ceva foarte nebulos, pe cînd represiunea ca bază a acțiunii de stat este mult prea bine cunoscută după o demonstrație de 45 de ani. Si nu ne așteptam ca un potențial candidat la președinția României să o învoie atât de direct ca "factor educativ" la nici trei ani de la sfîrșitul, e drept, animat, al coșmarului represiv comunist. Dar, de ce să ne mirăm, cînd, cum ne spune tot Paul Everac în același text: "Nici epoca comunistă nu mi se pare totă neagră sau fără merite" (...). "Securitatea a dus, ca pretutindeni, la nedreptăți și poate la crime; dar o anumită securitate socială a existat". Observații nonșalanță cu care actualul director general al televiziunii române sterge urmele, suprapunind Securitatea-cea-pe-care-o-știm-cu-toții cu... securitatea socială. Dar delirul abia începe.

Dat fiind că, după părerea lui Paul Everac, poporul "a intrat în haosul liberalismului sălbatic și dă semne de descompunere", un președinte Everac ne-ar supune următoarelor "remedii": "Aș milita pentru mărirea drastică a pedepselor din codul penal și reintroducerea pedepsei capitale. Înainte de a avea garanția echității, ar trebui să am garanția justiției. Cine va abate, în orice fază,

administrația justiției va trebui pedepsită crunt". Notați, vă rog, că pedeapsa capitală și pedepsirea cruntă sunt primele remedii concrete care îi trec prin cap acestui personaj pe o platformă.

Introducerea, cam singeroasă, e drept, ne-a pregătit pentru marele model social care urmează: "Aș împărtăși poporul acestei țări în caste". Nu este defel o glumă, ci "o schema elaborată", cum precizează autorul.

In rezumat, sistemul castelor la români după Everac ar arăta așa: din populația de 23 de milioane s-ar alege o primă castă de o zecime, adică 230.000, mai răsăriti și "știutori de carte". Restul, adică aproape toți, care "nu se știu comportă" rămîn într-o zonă asupra căreia gînditorul nu mai revine cu nici o explicație. Din cei 230.000, "mai prezantabili în toate și moralmente mai atestați", se va alege o altă zecime, adică 23.000 numiți "intellectuali îndrumători". Dintre aceștia, o altă zecime, 2.300, da fix, vor fi "mari specialiști, cadre de virf, profesori universitari, magistrați superiori, artiști reprezentativi, prelați, ofițeri-generali. Din cei 2.300 s-ar alege 230 de parlamentari, iar din aceștia 23 de miniștri. Un președinte sau doi s-ar găsi în virful ierarhiei". Rămîne de lămurit un fleac: ce se va întimpla cu cei 22.770.000 de români rămași pe din afară acestui delirant edificiu social. Probabil că vor fi figurații de masă din piesa de căpătăi a maestrului. În treacăt fie spus, votul universal nu și-ar mai avea locul în acest sistem apocaliptic, în care chiar și creștinismul ar urma să fie înlocuit de "o nouă etapă religioasă, mai universalistă".

Timpul nu ne permite să insistăm îndeajuns asupra coșmarului propus României de Paul Everac dacă ar ajunge președinte. Nu putem trece însă peste capitolul intitulat "Păstrătorii de puritate". Iată cîteva citate elocvente: "Un corp de

păstrători de puritate ar trebui instituit în special dintre tineri, și anume dintre cei idealisti (...) Ar fi un corp de înaltă și calificată inspecție, cu decizii rapide și operante (...) Un corp de oameni curați și incoruptibili, doritori și capabili să facă peste tot curățenie (...) Ei trebuie să devină în același timp factor de intervenție, de represiune și de educație. Agenți ai puritatii. Aș vedea cu placere în fruntea lor pe cei ce cultivă castitatea".

Ar mai fi mult de citat. Jungla brun-verzuie în care se zbenguie Paul Everac e foarte adîncă și plină de monștri, cei mai hidrozi. Dar să vedem ce spune Paul Everac în încheierea platformei sale: "Pentru linistea cititorului și poate și a altora: după acest fugar incurs într-un program politic posibil, vreau să revin și să afirm că nu voi candida la funcția preșidentială, răminind în continuare mult-puținul care sănătate". Eh, aici e-aici. Căci Paul Everac, un om care, s-au mai văzut cazuri, face parte din propriul său coșmar, nu a rămas mult-puținul de astă-vară. În acel caz am fi zis doar chemăți doctorul! Dar Paul Everac a fost numit - de guvern - directorul general al televiziunii române! Cum se face oare că tocmai autorul celui mai sinistru program politic publicat în România ultimilor ani ajunge directorul general al televiziunii române? Aceasta este totuși principala instituție publică de educație a țării - educație în sensul larg al transmiterii de informații de cele mai diverse genuri către grupul cel mai larg de receptori. Cei care l-au numit nu cunoșteau gîndirea elucubrantă a lui Paul Everac? Si dacă o cunoșteau, dacă citiseră acest "program politic posibil", atunci trebuie să ne întrebăm: oare ce urmăresc ei? Presupunând însă că abia acum se lămurește cu cine au de-a face, ce vor întreprinde cei care poartă totuși răspunderea de a-l fi pus pe Paul Everac la conducerea televiziunii? Dacă nu le pasă prea mult de ce se va spune aici - ceea ce nu putem crede - se vor gîndi ei căci la imaginea externă a României, imagine care altfel îi preocupă atât de mult? Sunt întrebări ce trebuie puse, căci Paul Everac nu glumește. N-a giumentat nici în *Românul*, revistă cu un tiraj nesemnificativ, de cîteva mii de exemplare. Si, de cîteva simbete, cu "tirajul" televiziunii pe mină, putem vedea că, într-adevăr, Paul Everac nu glumește. Dar nu prea ne vine să ridem.

(Text difuzat la Radio Europa Liberă în 17.02.1993)

## Congresul PAC va avea loc la Timișoara

● Comitetul național al PAC, întrunit luni 22 februarie a.c., a decis desfășurarea Congresului PAC în perioada 23-25 aprilie 1993 la Timișoara.

● Tot cu această ocazie s-a stabilit și componența delegației ce se va întîlni la Cotroceni cu președintele Iliescu (miercuri 24 februarie a.c., ora 11): Nicolae Manolescu (președinte), Stelian Tănase (vicepreședinte și liderul grupului parlamentar PAC din Camera Deputaților), Emil Tocaci (membru în Colegiul executiv, liderul grupului parlamentar din Senat), Eugen Vasiliu și Călin Anastasiu (membi în Colegiul executiv).

● "Scopul întrevederilor președintelui Iliescu cu liderii partidelor parlamentare nu este consultarea în privință unei posibile remanieri guvernamentale, ci discutarea problemelor conflictului iugoslav, clauzei naționale celei mai favorizate, integrării României în organismele europene etc.", s-a declarat într-o conferință de presă a FDSN (O.A.)

Toți membrii presei au datoria de a menține cele mai înalte standarde profesionale și etice. Pentru aceasta, ei trebuie să aibă în vedere prevederile acestui cod și să respecte dreptul la informație al publicului.

Editorii sunt răspunzători pentru acțiunile ziariștilor angajați de publicațile lor. Ei trebuie, de asemenea, să se asigure că materialul pe care îl acceptă de la persoane care nu fac parte din personal a fost obținut în concordanță cu prevederile acestui cod.

### I. Accuratețea

I. Ziarele și revistele trebuie să aibă grijă să nu publice un material inexact, care poate induce în eroare, sau un material deformat.

II. Ori de câte ori se descoperă că a fost publicată o inexactitate, o declarație eronată sau o relatare deformată, aceasta trebuie corectată imediat, cu caractere cît mai vizibile.

III. De câte ori este nevoie, scuzele trebuie să fie publicate.

IV. Un ziar sau o revistă trebuie să relateze onest și cu exactitate consecințele unei acțiuni judecătoarești pentru calomnie, atunci cînd este implicat.

### 2. Dreptul la replică

Dreptul la replică la anumite inexactități trebuie

acordat persoanelor individuale sau organizațiilor de cîte ori acestea sint îndreptățite să îl ceră.

### 3. Comentariul, supozitia și faptele

Deși sint libere să fie partizane, ziarele trebuie să facă o distincție clară între comentariu, supozitie și fapte.

### 4. Viața particulară

Imixtiunile și cercetările cu privire la viața particulară a unei persoane fără acordul acesteia nu sint, în general, admise și publicarea lor poate fi justificată numai atunci cînd acest lucru este de interes public. Aceasta include:

I. Descoperirea sau relatarea unei crimi sau a unei infracțiuni grave.

II. Descoperirea sau relatarea unei comportări antisociale.

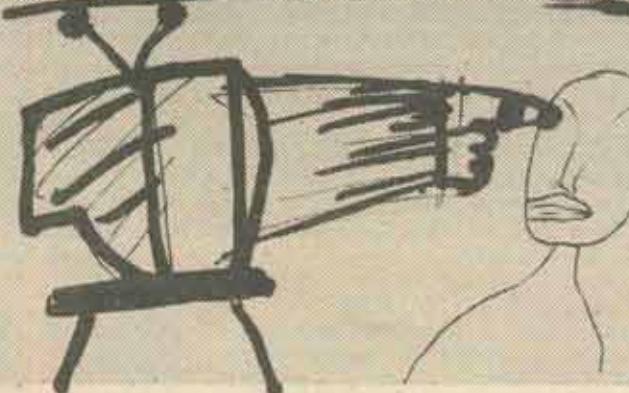
III. Protejarea sănătății

sau siguranței publice.

IV. Protejarea publicului pentru a nu fi induși în eroare de vreo declarație sau acțiune a acelei persoane.

Codurile deontologice ale ziariștilor au fost prezentate în cadrul Seminarului pentru Democrație organizat de National Endowment for Democracy și Fundația Humanitas București, 20-26.02 '93

# MASS-MEDIA



# "MEMORIALUL DURERII"

Incerările tot mai hotărîte ale Puterii actuale de a monopoliza mass-media și în special audiovizualul au culminat prin numirea abuzivă și aberantă a lui Paul Everac în funcția de director al Televiziunii Române.

Știrile alarmante cu privire la presiunile exercitate de FDSN și satelitii lui privind interzicerea serialului "MEMORIALUL DURERII" au darul de a stîrni o profundă îngrijorare cu privire la intențiile guvernării actuale de a îngrădi libertatea de expresie, una realizare viabilă a Revoluției din 1989.

Mă numesc Oloieriu Octavian, astăzi în etate de 73 de ani, de profesie învățător. Sunt originar din Bucovina de Nord, ocupată în mod samavolnic de soția URSS. După refugiu, am locuit în satul Tibeni, comună Satu Mare, județul Suceava. Părinții mi-au fost deportați și uciși în Siberia în anii 1943-1945.

Mama a murit de foame, iar tata a fost ucis și apoi spânzurat cu circiș în care se aprindea și cu briul cu care era incins. Fratele meu a fugit din Siberia după moarte părinților, dar din cauza suferințelor a murit la vîrstă de 26 de ani, în România. Fratele meu, Dragoș Oloieriu, fost învățător, a fost arestat în 1958 de către Securitatea Răduți și Suceava și condamnat de către Tribunalul Militar Iași la 10 ani închisoare pentru "propagandă și agitație". S-a eliberat în 1964, iar în 1981 a fost rearrestat și condamnat tot de către instanțele militare la 8 ani de detenție, pentru "propagandă împotriva orăndurii sociale". Supus în timpul executării pedepsei în închisoarea Aiud și apoi la cea din Jilava la chinuri ingrozitoare, a fost asasinat în 1985 în închisoarea Jilava. L-am vizitat de două ori în timpul detenției: era de necunoscut și mi-a dat de înțeles prin semne că este supus la torturi dintre cele mai barbare.

În anul 1945 m-am hotărât să devin membru al Partidului Național Tânăresc Maniu-Mihalache. În 1945-1946, s-a dezvoltat în întreaga țară o campanie de teroare contra membrilor acestui partid. Pe malurile Dunării a fost găsit în agonie Nicolae Penescu, secretar general al P.N.T. Răduți. Atentatul împotriva mea nu a reușit, pentru că primiseră dispoziție să nu-mi omoare soția și fetița, în etate de 6 ani, iar eu am evitat să ias afară din casă la somățe jandarmilor - plutonier-major Dimitriță și plutonier Grămadă. Apoi am dispărut de la domiciliu pînă după alegerile din 19 noiembrie 1946, cînd s-au mai potolit lucrurile. Comuniștii puseseră mîna pe putere. La începutul lunii mai '47 am fost ridicat de jandarmi și internat în lagărul de la Gherla, ca "periculos". Aici am stat pînă spre sfîrșitul lui noiembrie al aceluiaș an. Concomitent, am fost îndepărtaș din învățămînt, fiind singurul cadru didactic din fostul județ Răduți care nu a mai fost reprimt vreodată la catedră. Viața întregă meie familiei a devenit tot mai grea, mai cu seamă că ne-au evacuat fără să putem lua ceva din bunuri.

Am primit oferte de colaborare cu acești blestemăți, dar de fiecare dată am răspuns printre unii categorice. Ca urmare, casa în care locuim ca refugiat a fost trecută în proprietatea statului, iar terenul aferent locuinței a fost dat în mod abuziv vecinului meu, care peste noapte se transformase în mare comunist. Ca agitator periculos, am fost arestat la 15 august 1949, iar după ancheta care a durat peste un an de zile (la Răduți și Suceava), am fost condamnat de Tribunalul Militar Iași la 5 ani detenție pentru "delict de uneltire împotriva ordinii sociale". Am executat doi ani în închisorile din Iași (Galata și închisoarea militară), iar restul la Canalul Dunăre-Marea Neagră, în coloniile Capul Midia, Coasta Galeș și Peninsula.

## Colonii de exterminare

Viața în aceste colonii a fost o condamnare lentă la moarte. Normele erau foarte mari, se lucra zi și noapte, mai ales la Capul Midia, unde comandantul coloniei era Liviu Borcea. Ne amenința mereu că, pînă vor veni americanii, pe mormintele noastre vor crește spinii și pălămidă ca pădurea. Doctorul coloniei era Liviu Radu, deținut politic, dar o canalică, slugă bună și credincioasă a comandantului. Un alt calău, care venea doar în inspecție, originar tot din Turda, era colonelul Albon, de meserie croitor. Albon și Borcea erau "sperietorile" deținuților. Aceeași viață

chinuită era și în restul coloniilor Canalului. O categorie de oameni cu un regim și mai sever era aceea a deținuților "din sîrmă", de la Capul Midia, condamnați la moarte prin infometare. Militienii din colonie avuaseră la pață un cinde lup, bine întreținut, pus să mal aperie deținuții. Dar cinele începeau să se atâzeze de deținuți, parcă li părea și lui rău de suferințele lor. În schimb, la început să-i muste pe cei care îl crescuseră și îl hrăneau. Din acest motiv a fost impuscat pe platoul din colonie. În timp ce deținuții erau la muncă pe săptămînă, cîinele a căzut exact între sîrmile ce despărțeau cele două categorii de deținuți.

## "Pînă să vină americanii, pe mormintele voastre o să crească o pădure de spini și pălămidă"

Cînd au venit deținuții, infometati, au tras cîinele în barăci, l-au jupuit și i-au împărțit carne. Sesizat, Borcea a venit imediat cu gealați lui, a confiscat carne, iar pe deținuți i-a amenințat cu represalii.

În '54 la început lichidarea Canalului. Majoritatea deținuților au fost transportați în închisorile. Eu rămăsesem aici. Comandant a fost la început căpitanul Lazăr, apoi căpitanul Cohn (Cornățeanu). De aici m-am eliberat în iunie 1954. Într-o acasă, am găsit un adevărat dezastru. În lipsa mea, în iarna lui '53-'54, soția și fetița au fost scoase cu forță din casă. Era ingrozitor de frig și ele nu aveau unde să se ducă.

Din 1954 și pînă în 1956 am avut domiciliu obligatoriu în comună, dar într-o cociocăbă amără și nicidcum în fosta mea casă. Nici acum nu am reușit să ne luăm casă înapoi. Se încearcă din nou "cumpărarea" mea, dar nu cedează, deși suntem într-o situație ingrozitoare.

## Lotul din '56

Am fost din nou arestat în 1956, din ordinul Securității Suceava și Răduți, pentru agitație și propagandă anticomunistă și condamnat de Tribunalul Militar Iași la 17 ani închisoare. L-am executat la Gherla, Galați, Botoșani și Aiud. În toate aceste închisorile am protestat contra condițiilor inumane la care erau supuși deținuții politici. Ca urmare, am suportat sute de zile de izolare, cu cel mai sever regim: mîncare de două ori pe săptămînă, legat în lanțuri, bătut cu călușul în gură, udat cu apă rece pe timp de iarnă, dezbrăcat la cămașă și izmană, într-o celulă nefuncțională, la minus 10-15°C. La închisoarea din Botoșani, în 1962, am fost dus la morgă. Dar și aici m-a salvat Dumnezeu. Pentru nesupunere la reeducație (care a refișat prin 1962-64, dar cu metode mai puțin barbare decât la Pitești, Gherla, Canal etc.), am fost transportat în lanțuri la închisoarea din Aiud, împreună cu încă vreo 25 de deținuți - unii pentru nesupunere, alții fiind doar informatori infiltrati printre noi. La Aiud, majoritatea deținuților erau legionari, cuzzisti sau național-creștini, iar noi, cei aduși de la Botoșani, majoritatea P.N.T.-Iuliu Maniu.

La eliberare, am fost tratat cu mai multă considerație, chiar de către adversarii mei, temnițierii. Era anul 1964, cînd au fost eliberați toți deținuții politici. Acasă, aceeași nemocire și sărăcie luciu. În primele luni de aja-zisă libertate, viața de afară mi se părea

Convenția Democratică din România cere hotărît închiderea oricărora tentative ale Puterii actuale de a suprima libertatea de expresie.

"MEMORIALUL DURERII" oglindește suferința atroce a ultimilor 45 de ani și nimenei nu are dreptul să împiedice un popor să-si cunoască adeverărata istorie.

Sprinjind această acțiune a CDR, Revista "22" primește pe adresa redacției semnăturile celor ce vor să vadă și de acum înainte la televizor "MEMORIALUL DURERII".

mult mai grea decât în detinție. Erau dispoziții venite de la guvern de a ni se acorda toate drepturile avute pînă în momentul arestării (serviciu, locuință). În cazul meu a fost mai greu, pentru că am ieșit din detinție cu certificat de "nereeducație". Eram chemat mereu la interogatori și amenințat cu noi arestări.

## Abuzuri psihiatriche

După ce am trimis mai multe scrisori Ambasadei SUA la București și "stăpînirii", pe care am acuzat-o de tot ceea ce se întimplă în țară - și familiile mele, m-am dus

- viața la Canal era o condamnare lentă la moarte • în țară se încerca o nouă reeducație • o parte a deținuților politici acceptau să colaboreze pentru a se putea elibera
- afară era o altă pușcărie • în România anilor '70-80 nu au existat deținuți politici, ci doar "declasați mintali" • instrucțiunile indicau să sim găsiți bolnavi • acum se încearcă din nou "cumpărarea" mea •

personal la această ambasadă, în vara anului 1970. Pe drum am fost arestat și dus la comandamentul Securității. Un prieten - Aurel Boghiș, domiciliat în București - preda Securității memorile mele adresate Ambasadei SUA. M-am dus sub stare de arest la Suceava, la Securitate; mi se făcuse un dosar la rețeașul și am fost dus sub escortă la Spitalul nr. 7 Socola, Iași, fiind considerat nebun din cauza acuzațiilor grave aduse regimului comunist. După internare, în septembrie 1970, am fost supus controlului mai multor comisii medicale, concluzia fiind: "păstrează discernămîntul faptelor sale". Doctorii ar fi vrut să mă ajute, dar eu am spus că nu am nevoie de ajutor, că sunt sănătos și cer externarea, chiar cu riscul de a fi arestat. Am amenințat cu greva foamei. După cîteva săptămîni m-am întors acasă, dar a două zile la Securitatea Suceava s-a prezentat acasă la mine. M-am luat din nou la anchetă, mi s-a cerut să recunosc că am greșit și să-mi iau angajamentul că pe viitor nu voi mai face asemenea fapte "reprobabile". Am răspuns că ceea ce am făcut a fost bine gîndit. După două săptămîni am fost ridicat definitiv și, prin rechizitorul Procuraturii Militare Iași, am fost trimis în judecătă pentru "propagandă contra orăndurii sociale" - art. 166 alin. 2 Cod Penal. Prin sentință nr. 309 din 14 septembrie 1970 am fost condamnat pentru propagandă anticomunistă de către Tribunalul Militar Iași la 12 ani închisoare și 8 ani interzicere împotriva ordinii sociale". Am executat doi ani în închisorile din Iași (Galata și închisoarea militară), iar restul la Canalul Dunăre-Marea Neagră, în coloniile Capul Midia, Coasta Galeș și Peninsula.

Străinătatea vorbea mereu despre deținuți politici din România, iar regimul căuta să dezmință, declarind că în România nu există deținuți politici, ci doar "declasați mintali, prizonieri ai unor influențe străine". Pe aceste considerente, cei mai periculoși dintre deținuți politici din Aiud am fost ridicati și transportați cu dubă la Spitalul Văcărești. Medicii au fost cinstiți și ne-au spus că nu simțeam bolnavi, dar că ei au dispoziții de la Securitate de a ne găsi bolnavi pe toti. Cu dosarele întocmite de medici am fost trimisi din nou la tribunalele militare din rază de domiciliu a fiecăruia, pentru rejudeficare. Eu am fost trimis la Iași, rejudeficat și achitat de restul de pedeapsă, după ce făcusem deja peste doi ani de detinție în Botoșani și Aiud, dar cu

internare în spitalele de psihiatrie, conform art. 112-114 Cod Penal. După pronunțarea hotărîrii de către instanță militară, am fost dus la Socola, iar de acolo la spitalul cu profil republican, singurul din țară, aparținând de trei ministeri (Justiție, Interne și Sănătate) - Răducaneni. Art. 114 era foarte periculos, căci prevedea că eliberarea se va face după completă vindecare, care putea să nu se întâmple niciodată. La Spitalul din Răducaneni, la sud de Iași, viața era un adevărat iad. Doctorul Pop Marius (denumit "călău de la Răducaneni") era un om de vîno 130 de kilograme și de un cinism rar întîlnit. Multă boala și morții muriti cauza lui. Spitalul avea între 120-200 bolnavi, majoritatea de drept comun, dintre care circa 20 erau internați pe criterii politice. Nici se aplică însă tuturor același regim, căci doctorul Pop Marius spunea că "aici nu avem deținuți politici, ci nebuni". Cînd am stat în acest spital am avut parte de un tratament cumplit, nu numai din partea acestuia, ci și a ajutoarelor lui, Bungii Saveta, soră și sfătu. Tratamentul medical ce mi se acorda era dintr-o serie de năvăse, de năvăse de nimic, nici macăr de insomnie. Starea mea de sănătate se deteriora vizibil: mă dorea mereu capul, îmi pierdeam echilibru, îmi tremurau picioarele. Eram desperat. Am trimis cîndva scrisoare acasă, în urma căreia a venit cineva din familia mea, căruia i-am spus tot și el a vorbit cu doctorul Pop Marius. Dar după plecarea acestei rude, medicul și-a continuat metodele lui de exterminare. Am expediat o altă scrisoare, tot în secret, la Securitatea Suceava, în care am cerut să stau de vorbă cu comandanțul acestei instituții. După trei zile a apărut în curtea spitalului o mașină și un colonel de Securitate pe care îl cunoșteam de la niște cercetări anterioare. M-a chemat în biroul directorului și m-a întrebat dacă doresc să stăm de vorbă împreună cu directorul spitalului, la care eu am răspuns negativ. Atunci i-a spus doctorului Pop Marius să plece și am rămas numai noi doi. I-am spus totă povestea și l-am rugat să mă ajute, deși niciodată nu am avut prietenii în Miliție și în Securitate. Rezultatul a fost că i-a pus în vedere medicul Pop Marius să nu-mi mai facă nici un fel de tratament și să se poarte mai cuviințios cu mine decât cu ceilalți bolnavi, în majoritate criminali și de drept comun.

Am fost apoi transferat la Spitalul Socola, unde viața era ceva mai bună. Dar pînă la eliberare am făcut o grevă de 76 de zile, pînă cînd medicii de aici au hotărît să-mi dea aviz favorabil pentru a fi judecat de Judecătoria Iași, de unde am fost eliberat în 1973. În această perioadă am fost lăsat să mă chinuiesc ca un răstignit. Stăteam flămînd cîte 3-4 zile, apoi veneau medici și mă hrăneau forțat. Cînd am ieșit din închisoare arătam ca un cadavru ambulant. Acasă fiind, mi-am continuat activitatea anticomunistă. În 1975 au venit la mine două mașini cu militieni, în frunte cu maiorul de Securitate Iepure, de la Suceava, să mă aresteze din nou. Sătul de atîțea nezăvăză, am reușit să-i fugăresc din curte și au plecat așa cum au venit. Dar peste vîîve două săptămîni au reapărut cu forte proaspete: cîini dresăți, pistoale, bastoane de cauciuc etc. M-am imobilizat și m-am dus la Securitatea Răducani; apoi m-am transferat noaptea, cu cătușe la mîini și legat la ochi cu o batistă, către o destinație necunoscută. Credeam că de data aceasta mă vor impușca. M-am trezit la spitalul de nebuni Cosina, județul Suceava. Aici mi s-au făcut cu forță cîteva iniezioni, încît vîro trei zile nu să stău de mine. După ce m-am trezit, a venit o comisie de medici care mi-au spus că-mi dau drumul acasă, dar să-mi văd de treabă și să fac cum au făcut și alții, adică să fiu "coadă de topor". Nu am acceptat și ca atare am fost trimis din nou la Socola, deși că de acolo erau sătui de mine. Și, după vîro lună de zile, mi-au dat drumul.

Pînă la revoluția din decembrie 1989 viața de afară a fost tot atât de vîtreagă cu mine, ca și cea din închisorile Lipsuri, mizerie, dușmani, agenți care mă urmăreau, săracie fără margini... Stăteam luni de zile fără să-mi între cineva în casă: unii se temeau, alții erau turnători de meserie și-a.m.d. Dar, în schimb, Dumnezeu m-a ajutat extrem de mult, căci mi-a dat o putere extraordinară, curaj și multă speranță.

În această săptămînă, mult așteptatul program economic Negrioiu, definitivat la nivelul executivului, ar urma să treacă prin furcile caudine ale partidului de guvernămînt și parlamentului. Este, deci, supus încă amendărilor. Vom avea prilejul, probabil chiar de săptămîna viitoare, de a-l comenta și a-i evalua șansele. În forma actuală, programul pare însă a-și propune o breșă în poate cea mai copleșitoare dintre problemele grave ale economiei românești: neviabilitatea unui segment al industriei, numită adesea în mod diversionist "blocajul financiar". Problemă la care se ajunge pînă la urmă din orice unghi ar fi privită economia românească și care este determinarea ultimă a celor mai preocupante dificultăți economico-sociale actuale: inflația galopantă, amenințarea șomajului, nivelul scăzut al productivității muncii, mediocritatea performanțelor economice, slaba competitivitate externă și deteriorarea continuă a cursului leului, blocarea bugetului etc. Breșa ar urma să fie, pentru o primă fază, pur și simplu transparentă. Este un pas mic, dar indispensabil. Segmentul neviabil al industriei trebuie, înainte de toate, depistat, căci o confuzie a fost special întreținută pentru ca situația reală să nu fie scoasă la suprafață. Si la înlăturarea acestei confuzii ar urma să contribuie instituirea subvențiilor pe produse și nu pe întreprinderi. Apoi, pentru a fi clar tuturor, segmentul respectiv trebuie să stie cît depinde de banul public, iar contribuabilită (adică membrii societății) să cunoască deschis cu cît sunt nevoiți să participe la întreținerea acestui segment. Astfel, societatea însăși va fi împinsă a reflecta asupra a ceea ce este necesar și ceea ce nu dintr-o industrie despre care se spun lucruri atât de controversate și măcar a se întreba dacă ceea ce nu este necesar merită efortul public.

Dintre diversiunile post-decembriste, povestea așa-numitului blocaj financiar o concurează, dacă nu chiar o egalează, pe cea cu "teroriștii", ca și pe aceea cu minerii veniți din proprie inițiativă la București. Cu un termen care nu descrie economic cîtuși de puțin fenomenul, se încercă așezarea carului înaintea boilor, în scopuri politice. Nespunindu-se absolut nimic despre cauze, se sugerează insidios că unele dintre efecte ar reprezenta fenomenul în sine și ar constitui determinarea ultimă a multor nenorociri pe care le-ar fi antrenat reforma economică, telul urmărit fiind clar de a o delegitima.

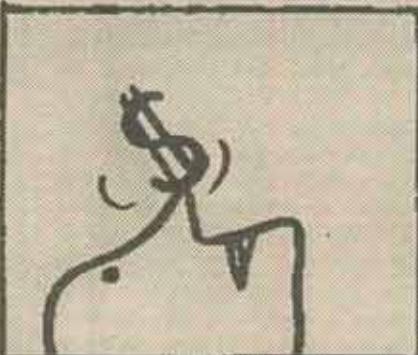
Să vedem mai concret în ce constă diversiunea. Pornindu-se de la faptul că, din punct de vedere tehnic, este vorba de niște plăți neefectuate, se caută și se lăsa impresia că s-ar avea de-a face cu plăți încă neefectuate – în înțiziere sau pur și simplu în curs de derulare. Acestea – numite în termeni financieri arierate – există în orice economie și, pînă la un anumit quantum sau o anumită proporție din rulajul general, reprezintă ceva normal. Ca atare se pretinde, cel puțin indirect, că dacă s-a depășit o anumită cotă, vinovați ar fi artizanii reformei și chiar reforma în sine. În fapt însă, nu este deloc vorba de plăți încă neefectuate, ci de plăți care, în majoritatea copleșitoare, nu vor fi efectuate niciodată. Ceea ce știe bine mersi totă lumea. Sunt plăți care nu pot aștepta decit o operațune, numită, la fel de diversionist, "compensare globală", termen care ascunde de fapt o preluare de către stat – în fond de către populație, căci statul nu are bani din alta parte decit de la populație – a obligațiilor datornicilor.

Fenomenul este vechi, de o vîrstă cu planificarea comunista, care a ignorat semnalele pieței și a stabilit din birou ce și cît să se producă. În felul acesta a trut anomalia că, la un anumit nivel resurselor existente (în general scăzut), să nu fie acoperite nevoi sociale minime, în timp ce resurse (relativ) imense să fie irosite în activități fără căutare pe piata. Nu este greu de înțeles că resursele angajate în aceste din urmă activități costă. Si, cu toate că nu exprimă nevoi sociale reale, cineva trebuie să plătească dacă asemenea activități există deși se dovedesc inutile. Materiale prime achiziționate pentru a fi prelucrate, utilizarea echipamentelor (nemaivorbind de dotarea cu acestea), ca și forța de muncă folosită în asemenea activități reprezintă niște cheltuieli. Dacă activitatea ar fi viabilă și necesară, produsele rezultate ar fi

plătite de către beneficiarii lor. Dacă însă beneficiar real de fapt nu există, într-o economie normală activitatea respectivă ar fi oprită, căutindu-se alte activități care să exprime nevoi sociale autentice și pentru care – înainte de orice alte restructurări necesitând investiții – să se poată folosi o bună parte din echipamentele și forța de muncă existente.

Planificarea comunistă credea că, inventind un beneficiar (sau chiar creîndu-l fizic prin înființarea unei fabrici care să devină consumatorul produselor probate a nu avea piată) va fi și rezolvat problema. În fapt însă,

## ECONOMIE



lanțului aberațiilor i se mai adăuga astfel încă o verigă și dezastrul devenea și mai mare. Beneficiarului fictiv i se dădea dispoziție să preia produsele, i se alocău de la centru și resurse pentru a le plăti, dar buba evident spărgea în altă parte. Cu cit lanțul se prelungea, cu atit producția de dragul producției se mărea, voluntarismul în gestiunea centralizată a economiei se manifesta și mai intens, iar ansamblul resurselor irosește creștea.

Moștenirea este de două ori dramatică. Nu doar quantumul producției de dragul producției – și prin urmare cel al resurselor irosește – este ruinător, dar și rețea de relații careia i s-a dat naștere este atât de incicătă și adinc infiltrată în schimburile industriale de activități necesare, încit este copleșitor de greu a se lichida balastul pe care-l reprezintă. Cei ce trăiesc din producția de dragul producției nu vor recunoaște niciodată acest lucru, pentru că ar trebui să pornească hotărît la restructurarea producției către activități viabile, necesare și performante. Evident le este

ILIE ȘERBĂNESCU

# Transparenta contra unei mari diversiuni



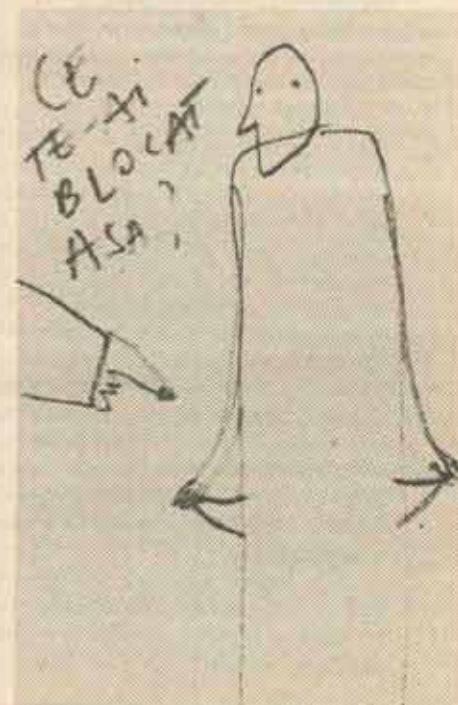
Foto: GINA MARIN

mult mai ușor să se dea drept victime, dacă tot li se permite să pozeze astfel. Din puține cabinete directoriale nu se aude: "Nu ne putem desfășura activitatea pentru că, din cauza blocajului financiar, avem atât sau atât de incasat, dar beneficiarii nu ne achită". Nimeni nu prea menționează și cît anume datorează altora. Si nici nu prea spune dacă beneficiarii au primit marfa, dacă au realmente nevoie de ea și dacă nu cumva beneficiariul nu este fictiv, produsele fabricate nefăcind altceva decit să umflă stocurile nevandabile. De altfel, în "blocajul financiar", socotelile nu ies niciodată. Pe ansamblu, suma creaților este mult mai mare decit suma datorilor, pentru că fiecare în parte pretinde că are mai mult de primit decit de dat.

Este însă doar o fațetă – și nu cea mai importantă – a fenomenului. Prin atîtea întreprinderi cu capital de stat, oamenii muncii, pentru a folosi un termen de pe vremuri, sănătatea și afările oricui este gata să-i ascute: "Vrem să muncim, dar n-avem materii prime, și n-avem cu ce le plăti din cauza blocajului financiar". Alții însă, neînțelegind bine cum e cu diversiunea, pun, fără să dorească, punctul pe i: "Vrem să muncim, dar n-avem comenzi!". Iată buba! Comenziile reprezintă nevoile sociale. Dacă nu sunt comenzi înseamnă că nu există desfacere pe piață pentru produsele activităților respective sau că, în faza actuală a lucrurilor, nu există resurse pentru asemenea activități.

Ce contează însă piața și cerințele ei pentru cei obișnuiti să le ignore? Să descoperi o tehnologie simplă de supraviețuire fără bătăi de cap, fără depistarea de noi clienți și noi activități. Se apelează la fosta rețea de legături din producția de dragul producției, în care partenerii se cunosc bine și își pot face servicii reciproc. Tu îmi lansez o comenzi chiar dacă n-ai bani și nici nu ești convins că produsele mele îți sunt într-adevăr necesare; eu, pe baza comenzi, fac rost de materii prime, chiar dacă știu că nu le pot plăti vreodată pentru că nu am certitudinea nici că produsele sunt realmente necesare și nici că tu le vei putea achita. Apoi însă amîndoi mergem la guvern și arătăm că suntem în blocaj financiar. Eu nu pot plăti pentru că tu nu m-ai plătit, tu nu mă poți plăti pentru că, la rîndul tău, nu te-ai plătit altul și așa mai departe. Deosebirea față de trecut este că atunci totul era planificat. Se cam știa unde sparg bubele și se prevedea acoperirile, iar, dacă mai spărgeau și prin alte părți, se lăua din osala comună și se făceau compensările, care provineau din subvenții sau din credite bancare (căci sistemul bancar era, ca și guvernul, la dispoziția partidului unic). Operațiunea de stergere și acoperire de datorii se efectua anual sau la cîțiva ani. Se făcea fără tam-tam, căci întreaga societate era opacă. Acum a devenit ceva mai transparentă. Dar producția de dragul producției continuind, fabricindu-se pe mai departe pe stoc și nu pentru necesitățile reale ale unor beneficiari, operațiunea s-a făcut din nou în 1990 și apoi în 1991. Dar plăți neefectuate de circa 1.600 miliarde lei s-au strîns și în 1992. În conducătorii întreprinderilor de stat implicate așteaptă o altă așa-numită compensare.

Situația se repetă de la an la an pentru că în direcția restructurării producției nu s-a făcut nici un pas. Dar și pentru că încă există convingerea că va veni compensarea. Mai mulți susțin că, dacă așa-numitele compensări nu s-ar face, economia și-ar inceta activitatea. Mai este însă ceva. Sunt atiția – și tocmai dintre cei cu poziții



# ÎN ASTEPTAREA ENTUZIASMULUI

ANDREEA PORA

## ● "Chestiunea" juridică

Izbucnită acum aproximativ trei săptămâni, diversiunea-scandal creată de dl. Cerveni, vicepreședintele PNL-CD, cu ocazia negocierilor pentru reprezentativitatea la congresul de unificare, a

subordonat lui, inclusiv Biroul Director, nu poate învîrta legalitatea acestor și deciziile emise de congres. Iar la congres au fost prezente reprezentanții tuturor filialelor partidului care au validat actele făcute de gruparea d-lui Vintilă Brătianu, au decis fuziunea și au ales un nou comitet de conducere al PNL-CD, eliberind în felul acesta pe

Tot o nouitate organizatorică, cu implicații însă în schimbarea mentalității politice pe care vrea să o promoveze PL, a constituit-o și autopropunerea candidaților pentru diferitele funcții. Astfel, în seara zilei de vineri, cei care s-au considerat apti pentru a juca diferite roluri de mai mare sau mai mică importanță în noua structură de partid au lăsat

## ● Optimism temperat

Cu toate că unificarea PNL-AT cu PNL-CD nu a fost deloc scutită de frântări, fiind gata-gata să degenereze într-un alt scandal politic – mă refer la "aripioara Cerveni", care a devenit mai curind o pană rătăcioare purtată de valurile "imaginării" liderului său și care



**DINU PATRICIU** – lider al PL, membru al Comitetului Director PL, arhitect, cadre didactice la Institutul de Arhitectură din București, membru al PNL pînă în iulie 1990, fondator al PNL-AT, deputat de Timiș între 1990 - sept. 1992, a candidat pe listele Convenției Democratische, deputat de Dâmbovița.

"Mi-a plăcut să cîștig întotdeauna, nu din ambiție, ci pentru că aşa trebuie să fim toți, să fim mai buni. Cred că încercarea de a te autodefini și de a te autodepăși este cea care defineste spiritul liberal. Congresul de astăzi constituie reprezentarea liberalismului în România în acest moment. Formațiunile care s-au unit sunt singurele care au o reprezentare parlamentară și o bază în teritoriu. Rolul liderilor va fi acela de a reprezenta partidul în toate relațiile publice, de a fi nu numai purtătorii lui de cîuvînt, ci și principali exponenți ai curentelor de opinie din interiorul partidului. Noua structură a partidului reproduce structurile statului. De exemplu, dl. Vintilă Brătianu este președintele Consiliului Național, care este similar în organizarea statului cu Camera Deputaților, după cum președintele executiv este un administrator al partidului, un fel de prim-ministru dacă vrei, iar liderii, președinția, prin similitudine."

dat multe bătăi de inimă protagoniștilor datorită caracterului juridic al problemei. Pe scurt, dl. avocat Cerveni, supărăt de faptul că rolul său în cadrul partidului se va reduce inevitabil după fuziune și invocând argumente de sorginte "democratică", s-a opus unificării. Să cum PNL-CD funcționează după vechiul statut al Partidului Socialist Liberal brevetat tot de dl. Cerveni, care prevedea că Biroul Director este singurul organ imputernicit a lăsă decizii de importanță majoră (birou în care gruparea dinisului deține majoritatea), fuziunea părea impossibilă din punct de vedere juridic, chiar dacă toate filialele partidului și-ar fi dat consimțămîntul pentru unificare.

Cu toate acestea și în posibilitatea sale avocațesci, iată că totuși dl. Cerveni a pierdut partida chiar pe propriul teren, cel juridic. Să explic. Dînsul nu a ținut seama de cîteva elemente principale care guvernează existența unei persoane juridice, așa cum este PNL-CD. Reglementările privind o persoană juridică sunt cuprinse în sistemul nostru de drept în trei acte juridice: decretul-lege de organizare a partidelor politice, care este însă foarte lacunar, decretul nr. 31/1954, care reglementează regimul juridic al persoanelor fizice, și legea din 1924 care se referă la organizații și fundații. Corelind toate aceste trei dispoziții se trage o singură concluzie: o persoană juridică trăiește numai prin organele sale de conducere. Iar conform statutului Partidului Socialist Liberal – deci chiar statutul Cerveni – organul suprem de conducere este congresul, numai între congrese acest rol revenind Biroului Director. Deci Congresul are posibilitatea de a schimba Biroul Director sau de a numi unul provizoriu.

În acest context, congresul PNL-CD intrunit în dimineața zilei în care s-a făcut unificarea este perfect valabil și nici un for-

## cale de consecință fostul Birou Director.

Deși există posibilitatea ca dl. Cerveni să conteste în tribunal unificarea și partidul liberal astfel creat, șansele sale de cîștig sunt înșimne, iar un avocat de talia dinisului ar trebui să înțeleagă acest lucru. Din acest punct de vedere, declarația d-lui avocat Valeriu Stoica (Grupul pentru Reformă) este relevantă: "Dl. Cerveni face un joc periculos, pentru că manipulează această structură juridică care este partidul ca pe un «Hopa-Mitică». În realitate, partidul nu este o jucărie a nimănui, iar dl. Cerveni omite modul de formare a voînței politice și juridice a PNL-CD".

## ● "Forța democrației este cu atât mai mare cu cât puterea este mai împărtită"

Fosta sală ARLUS era vineri și sâmbătă, 19-20 februarie, arhiplină... peste 700 de participanți, ziariști, simpatizanți. Mult sum, discuții aprins, mincare la pachet, Borsesc, bere de 400 lei cutia. Politica momentului și rolul viitorului partid liberal au fost întoarse și analizate pe toate fețele atât în luările de cuvînt de la tribună, cât și în comentariile din foaier. Tinând cont de faptul că congresul a fost o premieră din mai multe puncte de vedere – statut, autonominalizarea candidaților, organizare structurală –, se poate spune că rezultatele lui constituie un succes. Deși desfășurarea lucrărilor a mai scris peici pe colo: buletinele de vot erau neștampilate, permisindu-se astfel, după cum bine a remarcat un vorbitor, multiplicarea lor, altele erau incomplete, neconținând, de exemplu, lista de supleanți, iar numărătoarea voturilor s-a făcut după sistemul răbojului – în final totul s-a terminat cu bine.



**HORIA RUSU** – inginer, a lucrat în cercetare pînă la Revoluție. Membru al PNL din 1990, deputat de Timiș în primul parlament, președinte în exercițiu al PNL-AT din septembrie 1990. După alegerile din septembrie 1992 – deputat de Timiș, candidind pe listele Convenției Democratice. Astăzi sun puș basei primului partid din România structurat democratic și modern. Ceea ce îmi doresc

este să fiu un factor de echilibru, de fapt ceea ce am făcut și în cadrul PNL-AT în perioada în care am funcționat ca președinte în exercițiu. După părere mea, pentru viitoarele fuziuni trebuie să purtăm în prealabil discuții care să ducă la o clarificare de doctrină. Dacă PAC-ul va adopta doctrina liberală la congresul său, desigur că vom fi deschisi pentru dialog. Dar există liberali și în alte partide: în FSN, cu certitudine în UDMR și poate chiar și în FDSN."

nîște cereri scrise, urmînd ca ulterior să prezinte în fața audienței un curriculum vitae. Deși majoritatea candidaților au făcut față cu brio "testului", tinând discursuri relevante în sensul clarificărilor ideologice, dovedind că nu veleitarismul sau comoditatea scaunului j-ai determinat să incerce și să asuma răspunderi – sau făcă și speech-uri care au stîrnit hotote de ris ("Vreau să devin un lider așa cum înțeleg eu, iar mai tîrziu prin literatură să analizez...") – Chițoiu Elena, candidat la funcția de lider) Cu toate că statutar a fost admis Punctul 8 de la Timișoara (singurul partid care a sfîrșit prin a-l adopta), numai la solicitarea d-lui senator Sabin Ivan, concurenții și-au declarat apartenența la PCR sau Securitate. Evident, rezultatul a fost un... nu hotărît. "De această premieră în modalitatea de depunere a candidaturilor pot abuza foarte mulți care au sau nu calități politice și morale și care astfel se pot autopropulsa. Cred că ar fi bine ca acești candidați să fie propuși de către cineva și în același timp să răspundă la niște întrebări" (Sabin Ivan). Dincolo însă de acest punct de vedere, se pare, singular, sistemul să-a dovedit în ultimă instanță eficient și democratic, votul eliminindu-i fără drept de apel pe neavizati. Dovadă stau și persoanele care au intrunit majoritatea adeziunilor. Din grupul de lideri – "creierele partidului", cum i-a numit un vorbitor – fac parte domnii Dinu Patriciu, Horia Rusu și Dinu Zamfirescu, iar președinte al Consiliului Național este dl. Vintilă Brătianu.

Organizarea congresului a susținut un uriaș efort finanțiar – 20 milioane lei, repartizati conform reprezentanților: 55% PNL-AT, 35% PNL-CD – iar faptul că în posibilitatea tuturor vicisitudinilor să-nască acest mult-asteptat Partid Liberal este un eveniment politic ce trebuie salutat cu un entuziasm temperat, el fiind deocamdată doar prima cărămidă așezată la baza unui viitor partid, sperânță, puternic și modern... așa cum și-l doresc creatorii lui.

curind se va agăta probabil de pălăria vreunui alt partid liberal, socialist sau ce-o mai întîlni în zbor – ea constituie totuși un pas nu lipsit de importanță pe drumul bolovănos al clarificărilor ideologice care trebuie să conducă la structurarea unor partide puternice, capabile să supraviețuască dincolo de interesele de conjunctură. Desigur, este poate prematur să vedem în Partidul Liberal o astfel de formăție, nefiind clarificată în momentul actual reala adeziune electorală și neputind fi totuși șters cu buretele din conștiința opiniei publice întortochelile traseului parcurs de

PNL-AT... Împărtășindu-se între demersul creare și democratice și într-o sprijinire a liberalilor din România să vînă misiunea liberă să facă parte din

Dar entuziasmul copleșit de abordări și fundamentul și singură siguranță "în nici o altă doctrină" în spatele liberali și altă sinteză doar

## COMITETUL DIRECTOR

**VALERIU STOICA** – 40 ani, membru titular al Comitetului Director PL, a fost 11 ani judecător, apoi profesor la Facultatea de Drept din 1990 și avocat; este decanul Institutului Național pentru Pregătirea Magistraților, membru PNL din 1990, secretar executiv PNL pînă în septembrie 1992, lider al Grupului de Reformă Morală și Politică din PNL, exclus din PNL printre decizie arbitrală a Biroului Executiv. "Acest Congres este cel mai important moment în procesul de unificare liberală, dar trebuie urmat de alte momente pentru că toate forțele liberale să lupte sub același standard, al PARTIDULUI LIBERAL. Eu cred în cele trei valori fundamentale ale liberalismului. Cred în valoarea care este

individual, în libertatea și în proprietatea personală, în asemenea, în poporul român care adoptă este moral și se bazează fundamental în societate, forță cît mai mare și mai împărtită, în bazează pe principiile și, menținându-se în întreaga societate împărtășindu-se între ce care o detin. Important este să impiedice conacest lucru în Partidul Liberal.

**CONSTANTIN BĂLĂCEANU-STOLNICI** – 70 ani, președintele Senatului, membru de drept al Comitetului Director PL, profesor doctor, neurolog și geriatru, director al Institutului de Geriatrie, membru al PNL din 1990 și lider al Grupului de Reformă Morală și Politică al PNL. "Prin acest congres s-a introdus pe avantajul politic al sării nu numai un partid liberal nou, dar în același timp un partid liberal cu o structură cu totul particulară. Nu există un șef propriu-zis. Conducerea partidului este

districtată la personalități, ca și fel incit partidul să fie percepții de către partidul unui partid liberal care lucrează cînd personalități. În se dă un exemplu de care o confruntările și între personalități programe."

HORIA FLORIAN  
POPESCU

## MODERNIZAREA STRUCTURII DE PARTID

**DINU ZAMFIRESCU** - 64 ani, lider și membru titular al Comitetului Director al PL, membru al Tineretului Liberal (1945-1947), arestat de mai multe ori, absolvent al Facultății de Drept, plecat în străinătate în 1975, a depus activitate politică democratică în străinătate, corespondent BBC la Paris, a revenit în țară după evenimentele din decembrie, membru al PNL din 1990, apoi membru în 1992. "Congresul s-a desfășurat sub auspiciile celor mai forme. Statutul este cu totul novator, prevede toate instituțiile unui partid. Ca lider voi promova mai departe unitatea forțelor române. Este un prim pas care s-a făcut și noi nu ne oprim aici, ea parte a forțelor liberale și osmenei care gădesc liberal în țară în acest partid. Evidență, sănătății și exceptii. Cel care a pulverizat din România, mă refer la Radu Cămpescu, nu cred că poate în acest partid, la fel ca și un alt diversionist, Nicolae Cerven."\*

Este puțin lucru în această lume a permanentelor dezamăgiri. Tocmai de aceea Partidul Liberal și-a asumat o mare responsabilitate. O nouă dezamăgire venită din această zonă va fi mai rea decât cea provocată de restaurație.

**SORIN PANTIŞ** - 33 ani, membru titular al Comitetului Director, economist, a candidat pe liste Convenției Democratische în alegerile din septembrie 1992. Deputat de Teleorman, membru al Comisiei de buget-finanțe. "Sunt unul dintre fericiti care au reușit să scape de gloanțe în seara și noaptea zilei de 21 decembrie 1989. De aceea, cred că generația și cărei reprezentanți au avut curajul să se răzvătească împotriva unui sistem totalitar și să-l îngeneșeze reîrbătarea și forță să construiască un sistem democratic."

**GHEORGHE TODUT** - membru titular al Comitetului Director al PL, absolvent al Facultății de Filosofie și Istorie (1986), după 1990 director al Bibliotecii Județene Satu Mare, membru PNL din 1990, apoi membru al PNL-AT. Deputat de Satu Mare din septembrie 1992, secretar al Biroului Permanent al Camerei Deputaților. "Consider că și liberal înseamnă și în primul rind eficient. Deviza mea în activitatea politică este eficientă maximă cu mijloacele să mai puține."

**LUDOVIC ORBAN** - 30 ani, membru titular al Comitetului Director, absolvent al facultății TCM Brașov și al Școlii Naționale de Studii Politice, secția de Analiză Politică. A participat la redactarea și elaborarea principalelor materiale politice care au fixat doctrina PNL-AT. "Consider că filosofia liberală este cea mai adecvată pentru organizarea socială a poporului roman datorită trăsăturilor specifice ale acestui popor: individualismul, simțul acut de proprietate, rezistența la orice fel de coerciție... Îmi propun cîteva

obiective (pentru PL): realizarea unei sinteze a doctrinei liberales și diseminarea, în primul rind către membrii partidului și apoi către electorat, printr-o traducere adecvată a acestui mesaj; formarea unui electorat stabil, deoarece foarte puține partide dispun în acest moment de un electorat stabil, prin concentrarea mesajelor către grupele de interes ale societății, care sunt în curs de formare și, bineînțeles, adecvarea mesajului liberal la contextul actual din România."

**RAYMOND LUCA** - 39 ani, membru titular al Comitetului Director P.L., economist, membru fondator al Asociației "21 Decembrie", fost membru PNL, membru fondator al PNL-AT, a candidat pe liste Convenției Democratische la alegerile din septembrie 1992. "Vreau să păstreze, să aduc în noul partid format de noi acum un lucru care mi se pare foarte important: spiritual tiner și radicalitatea lui."



**Lideri și Senatul.** La acestea, care, în concepția autorilor statutului, reeditează în planul unui formațion politice puterea legiuitoră și pe aceea executivă, se adaugă o Curte de Conciliere și Arbitraj, un fel de instanță judecătoarească. Însă nu se observă o separare a puterilor. Astfel, liderii aleși - Horia Mircea Rusu, Dinu Patriciu și Dinu Zamfirescu - fac parte și din Comitetul Director, ba chiar dl. Horia Mircea Rusu este președintele executiv al Comitetului Director. Iar președintele Senatului - organism deliberativ - îl este rezervat de drept un loc în același comitet, ceea ce vrea să spună că Senatul nu este un organism pur de consolare, ci are un aport decizional.

Partea cea mai cețoasă a Statutului și însă Articolul 21, "Liderii". Intenția fondatorilor a fost aceea de a consolida structura de partid prin introducerea principiului unității în diversitate, adică prin postularea necesității de a se accepta coexistența unor opinii și soluții strategice și tactice alternative. În acest fel, riscurile de a se produce scizii se reduc substanțial, cel puțin teoretic, iar atraktivitatea partidului sporește. Deci, pe de o parte, se urmărește anihilarea ispitelor la scizii, iar, pe de altă, se încearcă atragerea spre fuzionare a grupurilor ideologice afine. Din păcate, "liderii" sănătății destul de confuz, parcă vorbă vag, iar dreptul lor la misăruri proprii este extrem de limitat, ei fiind, în termeni de Statutului, "imputerniți să prezinte punctele de vedere ale conducerii partidului și să reacționeze prompt în orice conjunctură politică în conformitate cu Statutul și Programul partidului. "Păstrarea în limitele - do altminteri foarte largi - ale ideologiei și obligatorie, dar aici se cere ceva mai mult,



**DANIELA CRĂSNARU** - membru titular al Comitetului Director al P.L., scriitor, membru PNL-AT. "1. Există o legătură între scriitor și politic? Am să vă spun că da! În toate țările post-comuniste există această nouă tradiție, că scriitorii să facă politică. Scriitorii au fost împărțiti în două categorii: scriitori de curte, care au știut să aplaudă și care, din fericire, în alte părți din Europa au avut bunul să se retragă, la noi nu, și scriitori care au știut să facă rezistență și să rămână acei oameni care au incercat să fie un fel de justițari, străduindu-se să înlocuiască prin scrierile lor instituțiile democratice care nu existau: justiția, presa din acea vreme. Exemplul sănătății sănătății. Dacă ne gîndim numai la PAC și la UDMR, conduse de doi scriitori importanți, Nicolae Manolescu și Marko Béla, vom vedea că scriitorii se ocupă de politică. 2. Cu ce succese? Astă rămîne de văzut!"

Statutul Partidului Liberal nu este ideal. Într-un anumit sens este un statut experimental. Primul test a fost trecut cu bine: e vorba de alegerea organismelor de conducere, care să aibă desfășurăt corect, democratic, în vîzul întregii asistențe. Rămîne ca întregul corp al partidului să fie animat în conformitate cu prevederile statutului. Practica îl va supune la teste severe și va impune, probabil, modificarea lui periodică.

Adoptarea unui statut modern are efect punerea în aplicare a unei scheme perfectibile de funcționare și ar putea oferi prilejul de reflecție altor formații politice ale opozitiei, a căror activitate se desfășoară pe bărbătie sau cu o dezvoltare prea juvenilă.

### ● Premise realiste?

Unitatea forțelor de opozitie se va putea însăptui dacă se pornește de la realitate. Tentativele încropicite de a se crea unitatea au produs efecte nicio nu tocmai convingătoare. Fiindcă realitatea este aceasta:

Partidele istorice - PNL, PNTCD și PSD, reactivate după decembrie 1989 - au avut o eficacitate opozitorie nesatisfătoare din cauza adoptării unei structuri de partid rigide, desuete, nefuncționale și a unor programe improvizate, nefințemate pe înțelegerea și studierea situației politice, economice și sociale contemporane. În plus, ele s-au transformat în instrumente de susținere a LIDERULUI, unic și indivizibil, și, de aceea, nu au suportat coexistența unor curente de opinie deosebite. Consecința: incapacitatea de a face față diversiunilor comandante, care au condus, speculantându-se lipsa de flexibilitate a partidelor, la multiple scizii.

O primă măsură, care ar contribui la unificarea opozitiei, ar consta, probabil, în introducerea pluralității de opinie în grupările politice, sub rezerva menținerii într-o anumită sfere ideologică - liberală, democrat-creștină ori social-democrată -, precum și despărțirea netă a celor orientați care n-au cum să coabiteze sub aceeași siglă. Operațiunea aceasta de clarificare cu dublu sens nu are cum să se producă în lipsa unor statute și regulamente de funcționare adecvate.

Pentru însăptuirea acestui obiectiv se cere suspendarea temporară a rivalităților dintre personalități și partide.

Unitatea opozitiei va deveni o realitate după ce forțele politice democratice se vor aglumi în jurul a trei-patru nucleu ideologice. În acest sens, apariția Partidului Liberal e un act demn de urmat.

În sala unde s-au desfășurat lucrările Congresului de constituire a Partidului Liberal a predominat o stare de euforie permanentă. Era produsă de sentimentul că se naște ceva nou, promițător. Bine ar fi să nu se treacă, în timp, de la euforie la scepticism sau pessimism.

## RADU BOROIANU:

**"Dacă în '90 aveam intuiția politică de azi, n-aș fi dezertat din PNL"**

Interviu realizat de  
RODICA PALADE

Dominile Radu Boroianu, în vara lui '90 v-ați desprins din PNL, contestând conducerea, atât format PNL-AT, pe urmă v-ați desprins de PNL-AT, creând NPL. Cum explicați acest traseu?

Cu experiența pe care o am acum, pot să vă spun că felul în care am replicat noi după excluderea din PNL, atunci, în '90, nu a fost teribil de intelligent; dar nici conducerea PNL n-a avut o atitudine justificată față de un punct de vedere diferit pe care noi îl reprezentam. A fost un gest greșit de ambele părți și cred că, dacă am fi rezistat atunci, am fi impus pînă la urmă posibilitatea unei fracțiuni liberale, atât de normală în sinul unui partid modern. Era încă momentul reparației celor care au fost ruptă brutal de viața socială și politică a țării și care au revenit în politica românească, legind momentul '89-90 de '47. Or, lucrul acesta nu mai este posibil astăzi. Atunci noi am făcut o demonstrație, ne-am luat un nume aproape caraghios, Partidul Național Liberal-Aripa Tinărră, pentru că nu doream decât să ne reîntoarcem. E drept că foarte tîrziu ne-am dat seama că, de fapt, era un conflict irreductibil între două persoane: Dinu Patriciu și Radu Cămpăeanu. Trebuie să-i recunoșteți lui Dinu Patriciu o inteligență ieșită din comun și o abilitate pe măsură. În plus, o forță de muncă aproape unică. Din păcate, nu și-alege foarte bine obiectivele. Obiectivul lui de atunci a fost să creeze un Partid Liberal pe care să-l conducă el. Începutul cu care i le-am recunoscut, a minuit lucrurile astfel încît a dus la scădere importanței pe care o reprezentam prin unire, și ca fondatorii ai PNL-AT, eliminând pe cățău dintr-o, așa-zis democratic, intr-un congres care a fost manipulat de la început pînă la sfîrșit. Eu personal sunt vinovat de faptul că nu l-am lăsat pe Viorel Cataramă să reacționeze în secunda în care a avut intuiția manipularii congresului. Ceea ce parea atât de frumos era o mișcare fără seamă. Oamenii din provincie aflaseră că noi suntem niște ticăloși care, cu banii lui Cataramă, ar fi urmat să facem ceva necurat; ni se confectionase o altă imagine, care a dus la eliminarea noastră din PNL-AT, fără să se ia în seamă nici un fel de argument.

Aș vrea să precizez date de naștere a partidului dvs. și căți membri are NPL acum?

La trei săptămâni după congresul de la Brașov al PNL-AT, i-am cerut lui Dinu Patriciu să ne dea o dovadă a sincerității lui, a faptului că nu a manipulat congresul. I-am propus să ieșim amindoi din conducerea partidului, ca prin acest sacrificiu să demonstrează că tot ce gîndeam despre acel congres e fals. El s-a făcut că acceptă, după care a revenit în conducerea partidului; prevăzînd reacția noastră dură, ca răspuns a pregătit mințios eliminarea noastră din partid. Am plecat la Constanța, departe de stres, pentru a ne consulta. PNL-AT fusese o creație comună. În momentul în care niste oameni intrați cu o săptămână înainte în partid, despre care nu aveam probe că fac parte din partid, te elimină, nu poți să acceptă atât de ușor. Oricât cinism ar crede adversarii noștri că ne caracterizează. Deci, afișindu-ne la Constanța, organizația PNL-AT de acolo ne-a comunicat că s-a consultat cu cei din Iași, dar și cu alte organizații din teritoriu, și că ei socotesc că darea noastră afară din partid este o aberație. Ne somau să răspundem ce



soluție oferim, pentru că ei vor să rămână alături de noi. Le-am spus că fiecare dintre noi și toți loialitatea vom încerca să intrâm într-un alt partid politic care să consoneze, într-un fel, cu aspirațiile noastre. (Pe vremea aceea doream să cerem conducerii PAC să ne primească ca simpli membri în partid.) Dar ei au spus: nu, noi dorim să rămînem Partid Liberal și vă oferim această soluție, discutată și cu alte organizații. Sigur că, într-un fel, orgoliul nostru a fost stîrnit de această inițiativă care nu ne aparținea, de faptul că acești oameni aveau încredere în noi și

● un gest greșit din ambele părți ● nu doream decât să ne reîntoarcem în PNL ● există însă un conflict ireductibil între două persoane: Dinu Patriciu și Radu Cămpăeanu ● trebuie să-i recunoșteți lui Patriciu o inteligență ieșită din comun, o abilitate pe măsură și o forță de muncă aproape unică ● un congres manipulat de la început pînă la sfîrșit ● ceea ce parea zîr de frumos era o mișcare ● am vrut să intrâm în PAC ca simpli membri de partid ● există peste 10.000 membri NPL cu carnete și cotizații ● ieșirea PNL din CDR nu a fost o gafă politică ● puteam să avem un președinte al României mai la centru decât acum ●

doreau că, în schimbul acestei încrederi, noi să facem un nou partid. Așa a apărut NPL, cu un singur scop: unirea mișcării liberales.

Căți membri are NPL?

N-am o cifră exactă. Pot să vă spun că la ora actuală există atîțea organizații județene cîte județe sînt, atîțea organizații de sector în București cîte sectoare sînt. Numărul celor înscriși cu carnete și cotizații plătite depășește zece mii.

Ce vă face să negociați fuziunea de la 26 februarie a.c. cu PNL, a cărui conducere ați contestat în vara lui '90?

Dacă în '90 aș fi avut aceeași capacitate de a intui politicul pe care o am astăzi, n-aș fi dezertat nici atunci și mi-aș fi urmărit scopul din interiorul PNL. Este datoria unui organism colectiv, care este un congres al unui partid, să schimbe sau să modifice conduceră. Nu pot eu să vin din afara partidului și să spun: nu vreau să mă unesc cu un alt partid decât dacă îi schimbă pe Ionescu, pe Popescu și pe Vasilescu. Aceeași lucru poate să-l susțină și el, și deci ideea care stă la baza unirii cade de la sine. Ceea ce face din trufie și cu mijloace neloaiale – pentru că e disimulat – Dinu Patriciu. Eu cred că e prea importantă ideea unirii tuturor partidelor liberales. Nu avem voie să lăsăm instrumentul liberal pe mănușa tuturor partidelor politice din România, minus un partid liberal puternic. Este singura doctrină economică care poate fi adoptată de România de astăzi. Restul sunt false. Partidul Liberal din România trebuie să fie o forță mare, pentru a reuși să intre în contraponere cu forța mare a partidelor de stînga, care din punct de vedere al doctrinei economice sunt falimentare.

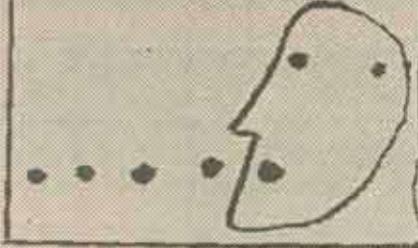
Vă rugă să comentați pe scurt prestația domnului Radu Cămpăeanu din acești trei ani.

Cred că dl. Cămpăeanu a fost și este un om politic. Un om care trăiește din politic. Sigur că pot să-i aduc și eu reproșuri: la începutul recomunerii PNL a dat doavă de un dram de suficiență; a socotit că e bine să se inconjoare, ca un fel de răsplata morală, de foștii camarazi de detinere, și moral îl înțeleg perfect, lăsînd într-un plan secund tineretul. Pe de altă parte, era mult prea legat de amintirile constitutive ale fostului PNL de dinainte de 1947. În timp, dl. Cămpăeanu n-a dorit să reia

contactul cu noi, socotindu-ne în bloc și pe fiecare în parte niște trădători ai unei cauze. Socotesc acest lucru o greșeală. Trecînd și peste această fază, nu pot să spun că ieșirea PNL din Convenția Demo-cratică, de exemplu, atât de mult dis-cutată și acuzată de presă, a fost o gafă politică. Convenția nu a reușit să adune loialitatea opoziției, pentru că opoziția nu poate fi adunată decât în jurul unei doctrine unice, nu în jurul persoanelor, al unui ideal himeric sau ipotetic. Conjunctia politică este o conjuncție fie de scurtă durată, deci cu scop electiv, fie de lungă durată, și atunci trebuie să fie în jurul unei doctrine unice. Cîștiștorul în timp al acestei conjunctii momentane n-a fost decît PNCD, care la acea vreme pierdea vizibil în teritoriu. Era un partid pe cale de desființare, pentru că practica un totalitarism identic cu cel de care abia scăpase, dar de altă sorginte ideologică. Un alt reproș pe care îl aduc d-lui Cămpăeanu: nu poți să propui, chiar dacă există argumente, ca Mihai de România să candideze pentru postul de președinte al României, bazîndu-te doar pe faptul că, în opoziție cu omul politic și personalitatea Ion Iliescu, celelalte partide din România nu au reușit să lăurească un lider de aceeași dimensiune. Nu poți face publică o astfel de propunere înainte de a consulta persoana.

## INTERVIUL

SĂPTĂMENII



Morală politică este un segment care ține de morală în general. La fel cum se poate vorbi despre morală jucătorului de cărți. Jucătorul de cărți nu are moralitatea schimnicului din punct de vedere al idealului moral, care în opinia mea este doar religios. Schimnicul este, poate, omul cel mai moral cu puțină. În politică există niște limite morale pe care nu le poți înalca. Politică nu se poate face cu cineva care tot timpul își păstrează un as în mînecă, după cum nu se pot face nici afaceri cu oameni necinstiti. În general, nici un contact uman nu este posibil cu cineva care minte. Dar astăzi înseamnă că politica este un joc al sincerităților totale. Este nevoie ca politica să se facă în jurul ideilor și nu al persoanelor.

Cum comentați atitudinea opoziției după alegeri?

După alegeri, președintele României, Ion Iliescu, a dat semne vizibile că vrea să treacă, din ceea ce noi am numit atunci populism și pre-statismul său, către centrul politic. Să-i întîns mina opoziției în ideea formării unui guvern. Dacă își numără foarte bine locurile, opoziția își putea da seama cum se poate crea o majoritate sau altă în Parlament. Era clar că PUNR, PSM și PRM nu vor să vină alături de Convenția Democratică; era clar cu cine se pot face tovărășii că să se ajungă la o majoritate parlamentară. Ce a făcut opoziția? A refuzat sponșinul: nu, dumneatai stai frumos în bancă dumitale din stînga. Ce era să facă președintele României, care fusese adus de o anumită politică, reprezentată în Parlament de FDSN, decât să dea mîini liberă acestei formațiuni politice, să se unească cu partidele cu care consună politic și să formeze majoritatea parlamentară ca după aceea să poată forma un guvern?! Partidele din opoziție au refuzat această mișcare de teamă de a nu pierde electoratul. Dar vă întreb: căți din membrii de partid ai FDSN, PUNR, PRM și PSM ar fi fost de acord cu dl. Iliescu, dacă și-ar fi dat mină cu dl. Coposu ca să facă un guvern? Eu cred că puțini. Să chiar dacă acceptăm acest principiu, să vedem cine ar fi pierdut și în folosul cui. Poate că acestea formațiuni din opoziție ar fi pierdut o parte din electori, dar sătăci și convins că ar fi pierdut și actuala majoritate. Să ce-am fi cîștigat? Am fi cîștigat un președinte al României mai la centru decât acum. Astăzi, în afara legilor organice, cînd e nevoie de evorum, la ce folosește opoziția? Iar teoria după care se spune că FDSN a cîștigat alegerile este ilogică. 28% – astăzi scor de cîștigat alegeri? În ce țară din lume și în ce logică politică? Noi, opoziția, am scos cîștigătorul pînă la urmă acest partid. Altceva: dl. Coposu a făcut o afirmație adoptată ulterior și de alții lideri ai opoziției. A spus: "Dacă veți pune în aplicare programul dvs. politic și o să semnezi cu noi, vă vom sprijini în guvernare". Fabulos, iertăți-mă, nu-mi ieșe din cap lucrul astăzi! Este o naivitate politică, și dacă vom continua așa, nu ne rămîne decât să ne luăm jucăriile și să...

Ce relații aveți cu Convenția Democratică?

Am sprijinit Convenția Democratică în alegeri, cu toate că n-a mai fost timp după crearea noastră să fim primiți în structurile lor, dar e bine să se știe încă o dată că dacă PNL-AT a fost membru în Convenția Democratică, și ca urmare a acestui lucru se află în Parlament, astăzi se datorează numai grupului care a format ulterior NPL și nici unuia dintre liderii actuali ai PNL-AT, care s-au opus cu îndîrjire întrării în Convenția Democratică, cu excepția d-lui Policrat. Acest lucru este bine știut de dl. Coposu, și-l acuz prin astă că nu a spus adevarul. La fel cum îl acuz pe toți intelectualii care l-au luat în brațe pe Patriciu (după ce trei ani l-au criticat acerb) doar pentru că s-a rățoit la Vadim Tudor.

Am ajutat Convenția Democratică, am ajutat campania electorală a lui Emil Constantinescu prin tot ceea ce am făcut și l-am susținut nu doar prin vorbe, ci și prin fapte.



ALIN TEODORESCU

## PE PIATĂ ESTE ÎNCĂ LOC PENTRU PUBLICAȚII PROFITABILE

*Interviu realizat de  
OANA ARMEANU*

De ce atunci considerat necesară apariția Institutului de Marketing și Sondaj (IMAS), având în vedere faptul că la vremea respectivă lucrați în cadrul Centrului Independent de Studii Sociale și Sondaje (CIS)?

Împreună cu un mic grup de colegi, am înființat IMAS în octombrie-novembrie 1991, după ce m-am întors dintr-un stagiu de patru luni în Japonia. Mi-a părut necesară crearea unei instituții independente de cercetare și opinie publice. În același timp, de marketing. Am participat și eu la înființarea CIS, împreună cu Pavel Câmpleanu, Călin Anastasiu, Mariana Calac, Ștefan Dumitrescu, Thomas Kleininger, în februarie '90. CIS are și el o istorie foarte interesantă. A fost înființat ca o unitate anexă a Grupului pentru Dialog Social. Pe atunci eram președintele Consiliului de administrație al Grupului și, deși sociolog, nu puteam să mă ocup îndeajuns de CIS, pentru că trebuia să acopăr administrația de zi cu zi a Grupului. Prinț-o decizie a Consiliului de administrație a fost numit director al CIS Pavel Câmpleanu și director adjunct Călin Anastasiu. Chiar în februarie '90 am semnat două contracte, unul cu Ministerul Culturii și unul cu Televiziunea română, prin care am asigurat fondurile necesare dezvoltării acestui centru. În toamna lui '91, cind m-am întors din Japonia, erau decis să revin la meseria mea de sociolog. Am lucrat un timp pentru CIS, deși erau nemulțumiti de faptul că acesta, fiind legat de GDS, ce avea o implicare politică evidentă, nu era percepțut ca imparțial. În plus, folosea ca procedură sondajul prin poștă, cu care nu sînt de acord pentru că dă un coefficient mare de eroare. De aceea, prin octombrie-novembrie '91 am înființat IMAS, o societate pe acțiuni. IMAS are 16 acționari, majoritatea sunt sociologi, economisti, specialisti în computere. Capitalul investit a fost de 5 milioane lei, din care 60% l-am depus eu sub formă de bunuri.

### Puteți nominaliza ceilalți acționari?

Da, nu e secret. Cea mai mare parte sunt salariați aiici: Mircea Chivu, Anca Anghel, Theodor Czobor, Ștefan Dumitrescu, eu însumi. Alții sunt numai acționari: Elena Zamfir, Mihaela Vlăsceanu, Tiberiu Spircu, Dragoș Sitaru. La începutul anului '92 am lucrat și noi tot prin chestionare poștale, pentru că erau ieftine și le puteam vinde ușor principalului nostru client de pe vremea aceea - ziarele. Am finanțat aceste cercetări din capitalul social, le-am prelucrat și le-am vîndut ziarelor la niște prețuri rizibile, de care acum nici nu vreau să-mi mai aduc aminte - 50.000-100.000 lei o cercetare de o lună făcută cu 5 oameni. Azi, 100.000 lei nu-i ajung să plătești un singur salaruu. După alegerile din septembrie '92 am renunțat la sondajele poștale, pentru că gradul de eroare este atât de mare încât nu-i permite să faci o prognoză corectă, și de atunci facem sondaje de teren, care însă sunt comandate de un client: clientul plătește, el vrea rezultatul. Acest lucru e foarte normal în cazul anchetelor de marketing, pentru că dacă trei firme de computere ne solicită să le analizăm piata, atunci trebuie să facem trei cercetări separate, pentru fiecare client în parte. Rezultatele pot fi relativ diferite, în funcție de caracteristicile produselor respective. Dacă însă e vorba de un sondaj de opinie, atunci oricite cercetări ai face, rezultatele trebuie să fie aproximativ echivalente. Dar ele nu pot fi livrate altciva decât clientului care le-a comandat. O asemenea anchetă este foarte scumpă.

Cum apreciați schimbările suferite de presă în cei trei ani de la revoluție și care credeți că va fi evoluția ei viitoare?

Presă a schimbat foarte mult după 1990 și se va schimba în continuare. Peste un an-doi va fi mai bună calitatea imprimării. Deja avem ziare de standard grafic european, ceea ce e foarte important. Aspectul grafic se va îmbunătăți mai mult în provincie decât în București, pentru că în provincie vor apărea din ce în ce mai multe rotative offset mici, capabile să preia și să perfectioneze aspectul grafic. Probabil că în 3-4 ani Combinatul "Casa Scînteii" nu va mai exista, nici tiparul cu plumb - vor fi filamente. Pe măsură ce piata de presă se va normaliza, ziarele centrale, din București, vor pierde treptat teren în fața unor locale. Această

lucru însă înlătrizează la noi din două motive: în primul rînd pentru că centrul de știri, de putere și de influență este deocamdată în București și aici se produc cele mai multe evenimente naționale, în al doilea rînd pentru că echipele locale de ziaristi nu sunt bune și nu sunt în stare să facă ziare bune. Deocamdată există numai 3-4 ziare locale bune, care vor deveni în curând ziare regionale: *Telegraf* la Constanța, *Monitorul de Iași* la Iași, *Tribuna Ardealului* la Cluj și, probabil, Timișoara, dacă va adopta o nouă direcție de conducere.

● La anul, pe vremea aceasta, Evenimentul zilei nu va avea mai mult de 150.000 tiraj

Prin ce credi că se justifică succesul Evenimentului zilei?

În primul rînd e datorat managerului său. Mihai Cârcioiu este un mic geniu în materie de business cu ziare. S-a ocupat de asta și înainte și după Revoluție și stie să-conducă publicația. În al doilea rînd, au avut o foarte bună campanie de lansare, și în anumite surse că există loc pe piată pentru un cotidian cu acest profil. În al treilea rînd, au avut o politică foarte agresivă de distribuție: au cedat un procent mare distributorului, pentru că acesta să fie interesat să ia cel ziar și nu altul. Iar în al patrulea rînd, prin profilul său: este un ziar de scandal, care satisfacă nu nevoie de informație, ci gustul de scandal. Gustul de scandal e ușor de provocat, dar greu de menținut. De aceea, acest gen de ziare nu rezistă nicăieri în lume o perioadă lungă de timp. Sunt ziare care se nasc greu, trăiesc puțin și mor repede. Imediat după Revoluție, gustul de scandal a fost satisfăcut de *Romania Mare*, care acum este în declin. În locul lui a venit Evenimentul zilei, aflat în momentul de față la apogeu. Dar și curba lui va scădea. La anul viitor, pe vremea asta, nu cred că va avea mai mult de 100.000-150.000 tiraj. Ciclul natural de viață al unui ziar de scandal este de aproximativ doi ani de zile. Chiar dacă își va schimba profilul, chiar dacă va deveni mai serios, mai civilizat, mai satisfăcător, el are eticheta de ziar de scandal. Este un foarte bun business, dar cu o viață scurtă.

Nu vedeați în succesul lui și un merit al d-lui Cristoiu?

Totdeauna un ziar de scandal trăiește prin persoane, prin ziaristi respectivi, care au artă, literă, exercițiu. Cristoiu e un foarte bun jurnalist, un foarte bun factor de gazete - așa era și înainte de Revoluție -, și împreună cu un foarte bun businessman în domeniul mass-media ca Mihai Cârcioiu a reușit să creeze un ziar de succes.

Preziceți aceeași soartă și celorlalte cotidiene?

Depinde de cotidian. *Adevărul* și *România liberă* vor avea nevoie în curând de o schimbare drastică de management. În acum au trăit din capacitatea de adaptare a unor echipe vechi. Vor avea nevoie de oameni noi pentru probleme noi. *Meridian*, de pildă, va crește continuu; încep, dar va crește. Păcat că e prost scris. Este însă un ziar serios, așa că nici vorbă să aibă soarta Evenimentului zilei, dacă, bineînțeles, își va menține orientarea și structura actuală. *Cotidianul* însă nu are nici el viitor. Deși arată occidental, totuși nu are aspect grafic de ziar național și e și foarte prost scris. Azi necesită o investiție prea mare pentru a apărea în culori și nu merită. Ziarul are un consum de o zi, nu are rost să investești pentru a-l face în culori. Majoritatea cotidiinelor mari occidentale sunt alb-negru, cu rare inserții de culoare. *Le Monde*, *Liberation*, *Financial Times*, *International Herald Tribune* etc. nu sunt în culori.

Dar revista "22"?

"22" trebuie să trăiască. Nu pentru că am participat la înființarea ei, ci pentru că reprezentă ceva, are parte ei de piată. Există 10.000-12.000 de oameni cărora "22" le satisfacă nevoile și care sunt dispuși să plătească pentru asta.

Credeti că *Dilema* și *Sfera politicii* vor face o concurență serioasă revistei "22"?

Nici vorbă! *Dilema* este o revistă proastă. Îmi pare rău pentru d-l Pleșu, dar acesta e adevărul. Nu are nici un loc pe piață, pentru că este o revistă de personalitate, de ambicio personală. Nu stie cui se adresează. Este doar înregistrarea unei singure voci. Are mesaj, dar nu are public. *Dilema* acaparează fanii lui Andrei Pleșu, care nu sunt numeroși - 2.000-3.000 de persoane. *Sfera politicii* însă va trăi fără discuție. Stelian Tănase și-a orientat către o publicație lunară - și aici a fost bine sfătuit - de elită, care se adresează unui public format din 5.000 de persoane, știind foarte bine ce anume așteaptă acest public. Aici e diferența esențială între *Dilema* și *Sfera politicii*.

Care credeți că va fi soarta revistelor de cultură?

Vîitorul revistelor de cultură e intradevar o problemă. Să vină o revistă săptămânală sau lunară de cultură este o mare artă și managerii pregătiți pentru asta sunt foarte rari și scumpi și în Occident. E destul de straniu că publicul revistelor culturale nu e format din intelectuali. Cultura, în general, e produsă de intelectuali, dar nu e consumată de ei. O anchetă din 1985 arată că 9 din 10 cititori ai *Romaniei literare* erau oameni cu pregătire medie și superioară neartistică: ingineri care voiau să mai citească ceva de Nichita Stănescu, sau de Zigu Ornea, sau de Nicolae Manolescu, cadre medii pasionate de literatură etc. Deci cititori ai revistelor culturale vor fi întotdeauna, și aceste reviste pot fi chiar profitabile. Depinde însă cum sunt făcute și cum sunt vîndute.

● Rețeaua difuzării de stat va dispărea

Ce părere aveți despre evoluția retelelor de distribuție particulare și de stat?

Rețeaua de stat va dispărea, fie va fi falimentată, fie va fi cumpărată de anumite zare. Sistemul Rodipet nu poate să reziste în forma preistorică în care se găsește acum. Iar rețelele particulare se vor dezvolta în momentul în care vor livra ziare la domiciliu. În clipa de față, 95% din presa românească se distribuie pe stradă, în timp ce în Japonia și SUA 95% din presă se distribuie acasă sau la locul de muncă, dar de obicei acasă. Acum oamenii cer ziarul cind pleacă la serviciu sau cind sunt la serviciu, deci în intervalul 9,00-15,00. Dar va veni vremea cind îl vor cere înainte de a pleca la serviciu, pentru că vor avea nevoie de anumite date înainte de a începe ziua de lucru. Si asta se va întimpla destul de repede, deoarece există o categorie mare de oameni în București, dar și în provincie, care sunt dispuși să plătească mai mult pentru a le fi adus ziarul înainte de ora 7,00. De altfel, distribuția la domiciliu este și mai ieftină decât cea la chioșc. Un chioșc trebuie întreținut el însuși, pe cind distribuția la domiciliu cere, într-un oraș ca București, 4 mașini, 8 oameni pe aceste 4 mașini și o rețea enormă de oameni dispuși să facă o plimbare de o oră în jurul blocului lor sau pe străzile lor. Într-o oră o singură persoană poate distribui pînă la 500 de zare.

Presă postă și o afacere în România?

Presă și o afacere și a devenit o afacere imediat după Revoluție, cind era cel mai ieftin mijloc de expresie. Oricine avea cîteva mii de lei putea să-si scoată un ziar: cumpăra 100 kg. hîrtie, care costa o nimică totă atunci. "22" a inceput cu 5 lei și în rest pe credit. *Expres* a inceput cu cîteva sute de lei și în rest pe credit. Acum nu mai e posibil să aibă ceva, totuși presa continuă să fie o afacere, în sensul că este un loc unde profitul este mare. Dar pentru asta trebuie să știi meserie: să știi cum să produci un ziar, cum să cercetezi piata, cum să distribui un ziar, cum să stimulezi vînzarea și publicitatea. Cei care nu sunt profesioniști în domeniul afacerilor cu zare vor fi treptat eliminati. Tot ce merge în pierdere va dispărea. În momentul de față sunt puține publicații care merg în pierdere. Sigur, profitul nu mai e atât de mare ca în '90, dar pentru asta sunt multe explicații. Oricum, e încă loc pe piată pentru multe publicații profitabile.

PAVEL CÂMPEANU

# A FOST REVOLUȚIA O REVOLUȚIE? din ciclul O retrospectivă pentru toți Decembrie 1989 - Decembrie 1992

## Sondajul

Ruptura din decembrie 1989 și virtelejul social pe care l-a dezvoltat au fost pe larg evocate, în pragul acestui sfîrșit de an, de reprezentanți ai puterii, de lideri ai partidelor politice, de parlamentari, de actori ai acestor evenimente, de gazetari. Istoricii, sociologii, politologii demonstrează, în majoritatea lor, o apetență săzâtă față de acest subiect. Ce s-a petrecut în decembrie '89 și încoace ne poartă valul istoric ridicat atunci? Dezbaterile pe această temă, mai mult pasionale decât analitice, nu au adus acestor întrebări răspunsuri mai concludente decât cele deja aflate în circulație.

De trei ani, societatea românească trăiește urmările unui soc istoric ale căruia date fundamentale rămân neînțelese. Între zvonuri, ignoranță și tentative de informare autentică, ea se vede săliță de existența cotidiană să revină la aceste întrebări. Este de presupus că, pe parcursul celor trei ani scurși, opinia publică și-a sedimentat o imagine proprie despre cele întâmplate atunci și între timp. Sondajul CIS din decembrie '92 și-a propus să repereze unele contururi semnificative ale acestei probabile imagini colective.

Investigația s-a desfășurat atât pe plan ontologic, cit și epistemologic. Aspectele existențiale vizează atât momentul decembrie '89: unde s-a aflat subiectul; ce s-a petrecut în acea localitate; în ce măsură a participat la aceste evenuale episode, el sau familia lui - cit și intervalul '89-'92, privind raportul de continuitate/discontinuitate din viața subiectului și a localității.

Aspectele reflexive - de opinie propriu-zisă - se referă la modul de caracterizare a răsturnării dictatorilor, la procesul lor, la evaluarea generală a schimbării produse, la contribuția pe care au adus-o la această schimbare diversii agenți sociali (instituții) și principali actori. De asemenea, la evaluarea celor mai importante evenimente intervenite în acești trei ani în țară și în lume, precum și la principalele progrese și dificultăți rezințite de interlocutorii noștri ca atare.

Deși incomplete și susceptibile de lacune, datele care urmează reprezintă un document sociologic, psihologic și politic al epocii referitor la revoluția română din decembrie 1989 și la consecințele ei de durată. Datele provin de la 1.215 subiecți în vîrstă de peste 17 ani, domiciliati în zeci de localități urbane și rurale din majoritatea județelor, formind împreună un eșantion național diferențiat (pe lîngă criteriile clasice) de următoarele criterii specifice:

1 - cei care (într-un fel sau altul) au participat la revoluția din decembrie 1989;

2 - cei care nu au participat;

3 - cei care în alegerile parlamentare din 27 septembrie 1992 au votat cu PSDN;

4 - cei care au votat pentru CDR.

În sfîrșit, eșantionul a fost împărțit în trei grupări, după felul cum componentii lor caracterizează ruptura din decembrie 1989: revoluție, complot intern sau complot extern. Rezultă o grilă alcătuită din șapte grupări.

Noaptea de  
21-22 decembrie 1989 -  
Fapte

### 1. Unde a fost petrecută

Marea majoritate a celor intervievați - 70% - recunoște că au petrecut acea noapte acasă. 11% susțin că au lucrat. Aproape 8% s-au găsit în stradă. 5,5% au fost la rude sau prieteni.

Sufletul fierbinte al istoriei pare să fi dislocat din rîndul obișnuită a ciclului cotidian numai o minoritate restrânsă.

### 2. Geografia violenței

Recursul la violență constituie cel mai costisitor privilegiu al revoluției române și totodată trauma psihică cea mai vie, deschisă în memoria societății. Chestiunea a făcut obiectul prea multor speculații pentru că un sondaj de opinie să poată insista asupra ei. Au fost evitate momentele cele mai spinoase: teroriștii, bascularea armatei etc.

Primul scop a fost acela al localizării unor acte de violență, indiferent de natura lor, pe teritoriul național. Din răspunsuri reiese că asemenea acte au avut loc în localități unde domiciliază 31% dintre intervievați - mai cu seamă în orașe. 57% susțin că în localitățile lor nu s-au petrecut acte de acest gen. 10% declară că nu știu, nici acum, după trei ani, dacă astfel de acte s-au produs ori nu. 1,5% nu dau acestei întrebări nici un răspuns.

Spre deosebire de marile revoluții moderne, revoluția română nu a început și nu s-a consumat în capitală. O putere supracentralizată a fost răsturnată de o mișcare populară larg descentralizată.

### Revoluția la scară locală

Sondajul a încercat totodată să afle dacă în localitățile unde domiciliau subiecții săi au avut loc în decembrie '89 unele acțiuni interpretabile ca episoade ale revoluției. Informațiile obținute sunt sintetizate în cifrele de mai jos (în %):

	Da	Nu	Nu știu
1. Arrestări	15	57	24
2. Demonstrații	50	38	10
3. Atacuri asupra unor instituții	26	53	17
4. Adunări publice	60	3	14

Cel mai rar s-au produs acțiunile cele mai radicale, fie cu caracter represiv (arestări), fie cu caracter revoluționar (atacarea unor instituții). În schimb, demonstrații sau adunări publice s-au desfășurat în localități unde trăiesc între jumătate și aproape două treimi dintre cei intervievați.

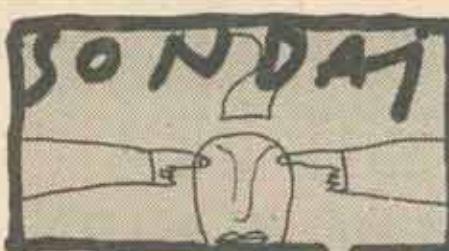
Remarcabilă rămîne proporția celor care, după trei ani, continuă să nu știe ce s-a întâmplat atunci în localitatea lor.

### Revoluția la scară individuală-familială

La întrebarea dacă au participat la asemenea acțiuni în favoarea revoluției, subiecții (ei sau membrii familiei lor) au răspuns astfel (în %):

	Da	Nu	Nu știu
1. Personal	23	76	-
2. Membri ai familiei	21	74	4

Se știe că (la fel ca orice revoluție) revoluția română din decembrie 1989 a reprezentat opera unei minorități. Citește restrânsă sau de largă a fost această minoritate rămîne o necunoscută, iar cifrele de mai sus constituie probabil una dintre primele încercări de a approxima dimensiunile acestelor minorități active. Potrivit celor afirmate de subiecții acestui sondaj, diversele forme luate în decembrie '89 de mișcarea împotriva dictaturii ar fi antrenat între o cincime și un sfert din populația adulță (peste 18 ani inclusiv). Cifrele ne arată că decizia participării a fost nu atât individuală, cit familială. Distincția între cei care au luat și cei



care nu au luat parte la aceste acțiuni formează o primă diferențiere specifică înăuntru eșantionului observat.

### A fost revoluția o revoluție?

Tot mai mulți oameni inclină să conteste o revoluție care, înălțându-i pe dicatori, nu a înălțat și miseria materială impusă de aceștia. Idealizarea revoluției se exprimă în neacceptarea limitelor ei, adică în negarea ei. Interferența dintre marile frustrări cotidiene, gafele politicianilor, falsele mărturii și goana după senzational a unor comentarii gazetărești au generat în cele din urmă îndoială că cele petrecute în decembrie '89 au reprezentat cu adevărat o revoluție.

Cum vede opinia publică această problemă după trei ani de dure încercări și de perseverente distorsiuni? Reținând versiunile cu circulația cea mai largă, interlocutorii au fost întrebată ce cred că s-a petrecut în România în decembrie 1989: o revoluție, un complot intern, sau un complot extern? Răspunsurile primite s-au distribuit astfel (în %):

O revoluție	46
Un complot intern	31
Un complot extern	23

Lipsa de coeziune a societății post-revolutionare se vădează în lipsa de coeziune a viziunii despre revoluție. Pielea din cele trei variante are un număr relativ însemnat de adepti. Prezumția complotului - totalul celor două versiuni - intrunește în acest moment majoritatea.

### Nărcuirea în revoluție riscă să împiedice continuarea ei - și deci să favorizeze restaurația

Este oare viziunea despre revoluție condiționată de participarea sau neparticiparea la ea? Înălțarea din decembrie '89 în reprezentarea celor care au luat și a celor care nu au luat parte la înfăptuirea ei (în %):

	O revoluție	Un complot intern	Un complot extern
Participanți	39	41	26
Neparticipanți	48	28	23

O parte dintre subiecții care alcătuiesc prima grupare au indicat mai mult decât o singură variantă - combinații ale celor două comploturi - și de aceea procentajele respective depășesc 100%. Compararea celor două serii de cifre arată că revoluția stîrnăte mai puțin încrederea celor care au contribuit la înfăptuirea ei decât a celor care s-au mulțumit să-i urmărească pasiv desfășurarea. Revoluțile îi nedreptătesc pe revoluționari, aceasta este ingratitudinea naturală a istoriei. Pe de altă parte însă, dezamăgirea revoluționarilor poate deveni un sprinț potențial al contra-revoluției. Grupurile cele mai active ale societății noastre par să aibă acum o asemenea stare de spirit. Prin ea, militantii cei mai radicali pentru depășirea trecutului riscă să alimenteze nostalgia în creștere față de același trecut.

De partea ei, presupunerea complotului extern, lansată de dictator și împărtășită acum de circa un sfert dintre intervievați, este consubstanțială cu retorica șovinistă și cu tentativile politice de canalizare a nemulțumirilor populare în această direcție.

(Continuare în numărul viitor)

## MIC DICTIONAR AL ECONOMIEI DE PIATĂ

### Marketing-ul, fundamentele activității comerciale

Promovarea marketing-ului la rang de știință a apărut odată cu generalizarea societății de consum. Asimilat tehniciilor de publicitate ieftină (reclama) pînă la începutul anilor '70, marketing-ul a devenit, odată cu apariția crizei, una dintre cele mai nobile funcții ale întreprinderii. Astăzi el face apel la științe și tehnici din cele mai diverse.

### Apariția marketing-ului

Secolul XIX și prima jumătate a secolului XX au fost marcate de dominația producătorilor pe piață. Problema întreprinderilor nu constă în a-și vinde produsele, ci în a le fabrica. Rolul esențial îl dețineaza inginerul. Dezvoltarea societății de consum și criza anilor '70-80 au inversat prioritățile. Astăzi, orice întreprindere care dorește să producă un bun sau serviciu trebuie să stie mai întîi cui și prin ce mijloace îl va vinde. Producătorii se adresează unor consumatori deveniți exigenți.

### Definițiile marketing-ului

Asociația Americană de Marketing (AMA) propune două definiții:

- Marketing-ul este ansamblul tuturor activităților comerciale avind ca scop vinzarea unui produs în funcție de nevoile consumatorilor.

- Ansamblul tuturor tehniciilor comerciale care încep cu conceperea produsului și se termină cu distribuirea sa finală.

Una dintre cele mai strălucite definiții îi aparține lui Th. Levitt. Conform lui:

- atunci când este vorba de producție, producătorul trebuie să se întrebe mai întîi nu care sunt produsele pe care le crede mai bune sau i-ar place să le realizeze, ci care sunt cele pe care consumatorii sunt dispuși să le cumpere;

- cînd este vorba de a fixa prețul unui produs, producătorul trebuie să se întrebe nu ce costă realizarea sa, ci cît sunt dispuși să plătească pentru el consumatorii;

- cînd este vorba de a definii o politică publicitară, producătorul trebuie să se întrebe nu ce crede el despre produsul ce trebuie promovat, ci ce gîndesc consumatorii și ce ar putea să-i incite să-l cumpere;

- cînd este vorba de a organiza o rețea de distribuție sau un serviciu comercial, producătorul trebuie să se întrebe nu care sistem va fi mai economic sau mai comod pentru el, ci care va corespunde mai bine obiceiurilor și exigențelor clientelei.

Pe scurt, atitudinea marketing-ului constă în luarea deciziilor în funcție și de consumator, nu numai de producător.

### Locul serviciului de marketing în cadrul întreprinderii

Acest loc a evoluat odată cu importanța pe care î-o acordă conducerile generală.

Simplă funcționează a organigramei, aflată la același nivel cu funcțiunile "productie" sau "finanță", la început marketing-ul a impus puțin cîte puțin, devenind fie funcționea centrală (celealte fiind considerate complementare), fie funcționea de legătură între întreprindere și mediul înconjurător.

HERVÉ BOUGAULT: "Économie de l'entreprise", Paris 1990

Traducere și adaptare  
MIRCEA IONESCU

## MIHNEA BERINDEI

L-am cunoscut pe Radu Popa în vara anului 1966 pe sănțierul arheologic de la Brateș, unde avusesem marea șansă, pentru un student care de-abia terminase primul an de facultate, de a fi acceptat de profesorul Ion Nestor. Radu Popa revine din Maramureș, unde în afară de Cuhea (vîtorul Cuhea-Bogdan-Vodă) mai deschise două sănțiere și făcuse multe sondaje. Venise să-l prezinte profesorului și mentorului său ultimele descoperiri, să-l ceară sfatul în vederea cercetărilor ulterioare. Am asistat la o discuție pasionantă între tinerul arheolog, plin de energie și de planuri de viitor, uneori brusc în aprecieri deși totdeauna prevenitor, și profesorul rezervat, chiar flegmatic, care știa să facă față cu înțelepciune și curaj la atită adversitate și încercări în anii '50. După o trecere în revistă a principalelor rezultate și săpăturile în curs – critică la adresa acelor arheologi care lucrau fără metodă și rigoare științifică și a celor ce privilegial cercetările mai spectaculoase ale cetăților dace sau ale vestigilor elene și romane, în detrimentul urmatorilor mult mai modeste ale evului mediu timpuriu, de exemplu – s-a trecut la schițarea unui plan de ansamblu pentru campaniile arheologice viitoare. Îmi amintesc de importanță pe care cel doar o acordau cercetărilor ce urmău a fi efectuate în depresiunile Carpaților, pe urmele "țărilor" românești. Cîțiva ani mai tîrziu, Ion Nestor avea să dezvolte aceste idei într-un articol-program despre direcțiile de cercetare ale arheologiei medievale în România.

În anii următori l-am întîlnit pe Radu Popa, împreună cu alți colegi și prieteni, pe sănțierele pe care le conducea în Maramureș, în Tara Chioarului și la Păculul lui Soare. Ne îndruma, știa să ne încredințeze responsabilități. Luniile de vară în care lucram alături de el au însemnat, pentru noi toți, momente privilegiate în acel an al ucenicielui. A fost unul dintre puținii profesori pe care l-am avut și care a ștut să ne învețe ce inseamnă cercetarea istorică, ce inseamnă a gîndi liber.

În cursul lungilor discuții pe care le purtam seară de seară, Radu mi-a acordat prietenia sa, nedezmîntită de-a lungul anilor. După 1970, cind eu am părăsit țara, ne-am revăzut sporadic în cursul puținelor sale călătorii în Occident. Era din ce în ce mai îngrijorat de impasul în care ajunsese țara, de impasul în care se găsea istoriografia românească. Scurtă perioadă de deschidere și de speranță de la mijlocul anilor '60 devenise o amintire. Dar el nu a abdicat, continuându-și programul de cercetare pe care și-l stabilise, cu puținele mijloace de care dispunea. Stau mărturie monografilor despre țările Maramureșului și Hațegului și numeroasele sale studii.

L-am revăzut pe Radu la București, în euforia zilelor de la sfîrșitul lui decembrie 1989. S-a implicat imediat cu dărul și inteligență în restructurarea Institutului de Arheologie, în relansarea pe baze noi a cercetărilor arheologice, în protejarea monumentelor istorice și, ca membru fondator, în activitățile Grupului pentru Dialog Social. Căci și pe sănțierul cel mai izolat al țării, Radu a fost mereu un intelectual angajat. Au urmat decepții, dar el a continuat să-si respecte angajamentele cu statonnicile, pînă la sfîrșit.

Pentru mine, Radu Popa rămîne una dintre figurile cele mai luminoase pe care le-am cunoscut în România.

## Ultimul interviu al lui RADU POPA

### Din nou despre monumentele istorice

(...) La înmplinirea unui secol de la crearea în țara noastră a Comisiei Monumentelor Istorice, prin strădaniile unor cărturari care fac cinstea culturii românești, foarte mulți continuă să credă că zestrea de monumente istorice cuprinde doar – sau în primul rînd – obiectivele punctuale de excepție: Voronețul, Cetatea Neamțului, ruinele Histriei, biserică domnească de la Curtea de Argeș, Trei Ierarhi, Densuș... Este o mentalitate care face autoritate cu un secol în urmă.

Între timp, lucrurile s-au schimbat radical. Nu mai este vorba doar de protejarea, întreținerea și transmiterea către generațiile viitoare a vîrfurilor de creație moștenită, ci de conservarea unui vast patrimoniu cu triplă semnificație:

- cultivarea identității naționale într-o Europă care, mai devreme sau mai tîrziu, va deveni casa comună compusă din contribuțiile specifice ale popoarelor continentului;

- asigurarea unui cadru de viață cultivat în folosul generațiilor viitoare, ale căror necesități spirituale vor crește inerent, indiferent de actualele mentalități;

- asigurarea unor resurse material-financiare, deocamdată la noi încă mult subapreciate; mai este necesar să reamintesc că multe țări realizează venituri considerabile din turismul cultural și că sub acest aspect noi continuăm să dispunem, cu toate distrugerile, de resurse extraordinare abia puse în valoare?

Nu este întîmplător și nici exagerat faptul că actualele liste de monumente, rezervații și situri/locuri istorice, investite deocamdată cu autoritatea Comisiei Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice și pregătite să devină, fie și cu o întîrziere de trei ani – greu de explicat și mai ales de justificat – literă de lege, cuprind peste 20.000 de poziții. Sînt țări europene cu liste de sute de mii de obiective, riguros respectate. Olanda a trecut sub protecția

statului întregul fond de construcții anterior ultimului război mondial! Fără comentarii. Altă nouitate în modul de abordare a domeniului constă din importanța crescîndă acordată ansamblurilor și rezervațiilor, centrelor istorice ale localităților țării, atită cîte ne-au mai rămas după urgia sistematizărilor criminale. În sfîrșit, este vorba de protejarea și conservarea acestor monumente istorice aflate încă în subsol, azi aproape invizibile pe teren, dar de excepțională valoare și din păcate agresate încă mai mult decît celelalte.

Politica din domeniul monumentelor istorice din România constă, pe de altă parte, din descentralizarea acestei activități specifice. S-au creat 8 comisii zonale cuprinzînd aproximativ provinciile istorice. Sub aspect legal-administrativ, ele sunt încă lipsite de mijloacele corespunzătoare. Pe măsura maturizării acestor comisii zonale, centrul de greutate al competențelor și răspunderilor trebuie să treacă pe umerii lor. Rămîn destule atribuții și pe seama comisiei naționale, înțeleasă ca for multidisciplinar compus exclusiv din competențe profesionale, nu din reprezentanții ai diferitelor organe de stat și instituții obștești, cum a fost cazul în urmă cu 20-30 de ani.

Și încă mai important este ca mentalitatea conform căreia domeniul ar spartine deciziilor administrative și resurselor financiare ale statului, mentalitate înrădăcinată într-un trecut care reflectă consuetudini comuniste, să dispară. Chiar dacă sumele alocate din bugetul de stat n-ar fi ridicol de mici – cam 600 milioane lei în anul 1992 în condițiile actualelor prețuri! –, ci ar fi de zeci de ori mai mari, nu s-ar putea acoperi cu ele costurile sutelor de obiective care reclamă intervenții urgente, deoarece au ajuns într-o stare dramatică și dispar sub ochii noștri. Se află printre ele monumente care singure ar avea nevoie de totalitatea sau de o mare parte a bugetului anual!

În alte țări, fondurile de stat puse



la dispoziția acestei activități reprezintă 5-10 % dintr-un total acoperit pe plan local, administrativ sau privat, prin fundații sau sponsorizări. O lege a sponsorizărilor care se lasă de multă vreme așteptată ar rezolva o mare parte a problemelor domeniului.

Mi se pare absolut necesară evocarea a două aspecte particulare. Primul privește cadrul legislativ al activității din domeniu. Nici după trei ani nu dispunem de o adevarată lege a monumentelor istorice și de reglementările aferente, deși proiecte s-au înaintat destule. Printre altele, consecința faptului este refuzul instituțiilor îndreptățite de a înscrive culmile creației românești în liste patrimoniului mondial. Ai deseori impresia că o forță occultă se îndărătnește să desăvîrșească dezastrul moștenit de la faimoasa "epocă-lumină". Se acționează în continuare pe temeiul unor fragmente sumare de dispoziții legale și mai ales prin munți de adrese și telefoane pentru rezolvarea unor cazuri individuale devenite stringente, exact ca și în urmă cu zece ani.

Al doilea aspect privește atitudinea societății românești față de monumentele istorice și probabil că aici se află cheia problemei. După aproape o jumătate de veac de anticultură, oamenii, sau cel puțin imensa lor majoritate, s-au obișnuit să vadă în monumentele istorice niște construcții lipsite de valoare și interes, vechituri care se cer îndepărtate pentru a face loc nouului și mai ales pentru a facilita, în ultima vreme, inițiativele de tot felul care se înmulțesc. Cred că nimănui nu vrea să blocheze înnoiriile și modernizările, dar acestea trebuie să țină seama de triada "unde, cît și cum". Aici decizia nu poate reveni decit oamenilor de meserie. (...)

("22", nr. 2/14-20 Ianuarie 1993)

## Ministerul Culturii își continuă ofensiva

La conferința de presă a FDSN din 23 februarie a.c. a fost prezent și ministrul culturii, dl. Mihai Golu, căruia i s-au cerut cu acest prilej lămuriri cu privire la înființarea în cadrul Ministerului Culturii a unui departament cu atribuții similare celor ale Direcției Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice și Direcției Muzeelor și Colecțiilor – pe care le va concura. Dl. ministrul a explicat că cele două direcții autonome au tendința de a-și depăși atribuțiile, constituindu-se ca "stat în stat". De aceea

înființarea departamentului din Ministerul Culturii ar fi devenit necesară pentru "sporirea răspunderii statului și a guvernului, știut fiind că politica culturală trebuie făcută de Ministerul Culturii". De asemenea, dl. ministrul Golu a respins numirea dlui Andrei Pippidi în funcția de director al Direcției Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice (propunere făcută de Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, consiliu științific cu rol consultativ, al căruia organ executiv este DNMSAI), motivind că dl. Pippidi este mai bun teoretician decât manager. După opinia domniei sale, dl. Pippidi este mai potrivit ca vicepreședinte al CNMASI.

În momentul de față discuțiile între minister și Comisie privind numirea noului director continuă.

OANA ARMEANU

## MITUL “SITUATIEI IREVERSIBILE” (II)



• deținuți politici – “victime ale statisticii” • legea agravării crescindă-descrescindă a funcționat perfect în România • la brutalitatea represiunii s-a adăugat coerenta sistemului • un sistem social total represiv injectează subconștiului social o teroare generală surdă, ireversibilă, abolind viitorul • pentru că a durat mult prea mult, comunismul a produs deprinderi și dresaje, un mod condiționat și tipizat de a reacționa în sens unic • o anume superficialitate “specific națională” ne-a ferit – și adesea chiar ne-a salvat – de la perfecta automatizare și abrutizare • propaganda anticomunistă a posturilor de radio occidentale a avut meritul de a spune că situația poate fi reversibilă •

1. Iată o primă evidență: regimul stalinist-ceaușist a fost cel mai dur dintre toate țările din Est. Poate doar Albania să ne fi întrecut. El a instaurat constringerea și teroarea la scară națională, tot mai perfectionată și în proporție de masă. Frica, oribilă frică, dar atât de firească instinctului de conservare, a pătruns pînă în ultimele noastre fibre. Ea a făcut ravagii, fiindcă toți ne-am dat seama că în față aparatului represiv individual era lipsit de orice apărare. El a fost transformat în tipul uman al dezarmatului perfect, integral, incapabil de cea mai mică rezistență. Nu vreau acum să speculez (deși faptul este posibil) pe tema fatalismului nostru congenital; resemnării mioritice etc. etc. În definitiv, raportul de forțe în Mjordia este doar de doi la unu. Deci partida putea fi jucată. (O opinie strict personală: ciobanul putea rezista, lupta, avea în orice caz o sansă; nu-i pretinde nimici să fie Rambo, să se bată cu zece însă deodată.) Ceea ce este însă absolut sigur – teroarea și frica – sunt urmarea brutalității extreme, sălbaticice, a represiunii, colectivizării, deportărilor, execuțiilor (cazul Căciulați etc.), condamnărilor, regimului de exterminare din închisorile etc. etc. În închisoare am auzit o formulă spirituală: “Victime ale statisticii”. Arestăm cu alte cuvinte 4-5% din populație, ca restul de 95-96% să stea cumpăna. Să nu se opună. Să nu reziste. Să credă că situația este efectiv ireversibilă. Cum să nu credă cineva că situația este ireversibilă cînd a stat 15, 20, 25 de ani în închisoare? Si această categorie a fost – cum se stie – extrem de numeroasă.

In România comunistă a funcționat perfect, impecabil și împlacabil, legea supremă a aparatului represiv al statului totalitar modern: legea agravării crescindă-descrescindă. Orice organ represiv și de stat devine tot mai abuziv și lipsit de scrupule, mai feroce și mai fanatic, în funcție de locul pe care-l ocupă în ierarhie. Cind se află pe un loc inferior și transmite ordine de sus, el supralictează și devine tot mai sălbatic; invers, pe măsură ce urcă în ierarhie, el devine tot mai supus și mai slugarnic fată de puterea supremă. Agravarea, în acest caz, se face prin sininereea la represiunea organizată de esaloanele superioare. Funcționarea fără greșă a acestui

mecanism terorist a fost repede percepută de populație. Ea și-a dat iute seama că, prință într-o astfel de plasă, nu mai are nici o scăpare, nici în sus, nici în jos. O astfel de psihologie devine repede speriată, timorată, conformistă, definitiv resemnată. Speranțele disperă una după alta. Situația este declarată “ireversibilă”. Reacție perfect explicabilă.

2. La brutalitatea feroce a represiunii se adaugă rigiditatea, coerenta și consecvența teribilă a sistemului. Sub Ceaușescu, el a mers – împlacabil – pînă la capăt, “neabătut”. Această fermitate monstruoasă nu poate să nu impresioneze, să nu intimideze, cu atât mai mult spiritele slabe de inger. Funcționarea sa aberantă de planificată, total reificată, abstractă și impersonală – asemenea unui Moloh gigantic abia intors de la Plenară – pur și simplu sperie. Pericolul în proporții monstruoase, obăsive. Si asemenea oricărui mecanism formidabil care funcționează non stop, zi și noapte, el creează neliniștiile automatizate, reflexe și deprinderi definitive. Un sistem social total represiv, care nu dă semne nici de sovăială, nici de flexibilitate, nici de oboseală, injectează subconștiului social o teroare generală surdă, ireversibilă, de neșters. Ea ucide în germene orice speranță de ameliorare, de clemencă, de transformare. Ideea de viitor dispare. Este total abolită. Totul este prescris, dat, previzibil, impus odată pentru totdeauna. “Victoria socialismului” este ireversibilă.

3. Toată povestea aceasta sumbră și feroce a ținut apoi prea mult. Mult prea mult. Decenii întregi. Si această situație teribilă a produs în mod inevitabil deprinderi și dresaje, un mod profund condiționat și tipizat de a gîndi și de a reacționa în sens unic. Mă întreb cîtă au citit la noi (și nu numai la noi) cartea complet uitată a lui Maine de Biran, *De l'influence de l'habitude sur la faculté de penser* (1802). Multe din trăsăturile psihologice ale statului totalitar modern sunt prefigurate aici. Teoria “omului universal” nu este chiar o simplă teorie.

Deprinderea a funcționat impecabil în două domenii-cheie fără de care nu poate exista și acționa nici un sistem totalitar:

a. Frica permanentă întreținută, intrată efectiv în oase, frică de toți și de toate: de sef și militan, de vecini, de microfoane, de Securitate, din ghearele căreia odată intrat nu mai poți scăpa etc. etc. “Instituția fricii” este unul din stilpii de bază ai regimului communist.

b. Propaganda ce spală zilnic creierele și dreseară vocabularul, care modeleză și uniformizează modul de gîndire și de exprimare al unei populații terorizate și imbecilate de frică. Evident, o anume adaptabilitate superficială, pur formală, o anume superficialitate “specific națională” ne-aferit – și adesea chiar ne-a salvat – de la perfecta automatizare și abrutizare. Dar cîst de adînc a pătruns ea în mase se poate vedea și azi în atîtea sloganuri populiste și naționaliste (“munca poporului”, “nu ne vindem țara” etc. etc.). Mitul statului, mare patron, proprietar, care are grija de toți, de aici provine. Si el continuă să facă adeverate ravagii.

4. Propaganda comunista ceaușistă, care se adresa în bună parte unei populații proaspăt alfabetizate, proaspăt urbanizate mai ales, a fost mult mai eficace decât se crede în genere. Nivelul său foarte jos o facea permeabilă și receptivă la toate sloganurile simpliste și aberațiile ideologic-imaginistico-literare. La aceasta a contribuit din plin și izolarea aproape perfectă de civilizația și cultura occidentală, de mentalitatea și stilul de viață apusean. O presă riguroasă controlată, o T.V. și un radio în sens unic, o cenzură draconică nu permiteau nici un alt termen de comparație, nici o reflexie critică prin confruntare și experiență directă.

Izolarea României a fost pentru imensa majoritate a populației aproape ermetică. Posturile de radio străine și mă refer în primul rînd la Europa liberă, B.B.C. și Vocea Americii, palid, foarte palid ecou al gloriașului “mit american”, atingeau doar o pătră intelectuală urbană destul de subtită. Si chiar dacă “ascultau” și alții, la aceste posturi – vorbe francezului – “se predica unor converzi”! Toti erau convinsă dinainte și din principiu că aveau dreptate, că regimul Ceaușescu este o aberație etc. Si poate că aceste posturi au contribuit, fără voia lor, și la crearea, și în tot cazul la consolidarea și răspândirea unei profunde deprinderi românești, să recunoaștem cu tristețe, salvatoare: duplicitatea. Românul a învățat pe pielea lui – sub regimul comunist mai mult decât oricind – că “limba a fost dată omului pentru a-și ascunde gîndirea”. Una spunem la sedință, alta acasă. Să restituim lui Rivarol butada care-i apartine, fiindcă am văzut-o atribuită, uneori, cu generozitate și... altora.

Revenind la emisiunile amintite și la propaganda anticomunistă ce a avut totuși meritul, cel puțin teoretic, al demistificării: situația este reversibilă, poate fi reversibilă. Iluzia poate fi ruptă, ea a fost chiar uneori efectiv destrămată. În conștiința totalitară univocă, în sens unic, s-a produs o primă bresă: au apărut, fie și potențial, îndoială, alternativa, ipoteza contrară: “Dacă... se schimbă”, totuși. Proces obscur, oscilant, nehotăritor și deci nepericulos pentru regim. De renumit, totuși.

5. La toate se adaugă și dispariția completă și definitivă a opoziției, lipsa unei rezistențe reale, smulșă din rădăcini, după anii '50. Vechile partide erau complet exterminate. Represiunea totalitară a fost radicală și foarte eficace. Vechea pătură politică, nu foarte puternică, a fost repede eliminată. N-a existat la noi, pe de altă parte, nici un centru de rezistență în sensul sistemului, nici în afară nici în interiorul P.C.R. Profunda mediocritate a cadrelor sale a impiedicat orice disidență, așa cum s-a întimplat în mai toate celelalte partide comuniste din Est. Cind Lucrețiu Pătrășcanu și-a permis luxul să gîndească și singur a fost pur și simplu executat. Dictatura P.C.R. s-a instalat deci la noi pe o adeverată tabula rasa. Rezistență potentială română n-avea nici o experiență a conspirației, nici legături externe, nici mijloace; practic n-avea nimic. Ea era complet izolată și, politic vorbind, aproape inexistentă, total ineficientă. De unde să vină atunci populației un mesaj de speranță, de încredere, de schimbare? Că situația este, poate fi, va fi chiar într-o zi și reversibilă? Tot ce s-a făcut în acest sens la noi – și mă gîndesc în special, cu admirare, la Paul Goma – a fost efectul unor inițiative pur individuale, fără continuitate și fără – o impossibilitate de altfel – reală organizare. Caracterul lor romantic-mesianic a fost manifest. Ea ne-a salvat onoarea, dar n-a schimbat și situația din tară. Si practic vorbind doar această realitate are vreo importanță politică.

(Continuare în nr. viitor)

IOAN MUŞLEA

## XENAKIS LA CLUJ\*

Titul de mai sus este departe de a lămuri, de a putea descrie ce s-a întîmplat și cum anume l-a întîmpinat capitala Ardealului pe celebrul muzician. Dacă stăm să cîntărим bine lucrurile, saptul că o personalitate de excepție a lumii contemporane a acceptat să cînstească prin prezență sa străvechea cetate a Clujului nu a voit defel să însemne și o acceptare sau chiar incurajare a exceselor și incrințenărilor susținute și “montate” cu atîta pricepere și irresponsabilitate în ultima vreme. Xenakis, de altfel – ca, indeobîte, cel mai mulți oaspeți străini –, a fost uitat să descopere un oraș atât de diferit de “vechiul regat” și mai cu seamă de Brăila sa natală ori de Capitală, Clujul infățișându-i-se surprinzător de european și întru totul convingător. Vor fi contribuit din plin la această imagine “de marcă” studenților care au umplut pînă la refuz sala Academiei de Muzică cu prilejul ceremoniei acordării titlului de “doctor honoris causa”. Un auditoriu tinăr și deschis, reacționind prompt și urmărind cu susținut la gură un fel de “profesiune de credință” a revoluționarului și inovatorului magistru, a putut afla de la sursă cum pînă și unui Xenakis i se poate întimplia “să se simtă prizonierul unor restricții formale care îl incomodează uneori într-atât încît singura soluție să înă căuta cu orice preț o ieșire care poate fi una obișnuită, însă la fel de bine și cea rezultînd de pe urma unei explozii”, cum și o tulburătoare mărturisire potrivit căreia “cea mai de seamă putere a omului se află în intuitie, chiar dacă, uneori, pe această cale se poate ajunge la... crimă; oricum, singură intuiție îl poate purta/conduce pe artist înspre ceva anume, în vreme ce acțunea propriu-zisă o va urma doar îndeaproape. Aici văd eu – mărturisea Xenakis – partea divină din om!”. Am avut sentimentul, certitudinea chiar, că nimic din cuvintele acestea nu s-a irosit și n-a nimerit în gol. Culminant mi-a apărut însă momentul concertului Xenakis, care a avut loc în prezența unui public de zile mari. O sală plină a urmarit în adeveratul înțeles al cuvintului întîmplările (și nu hazardul!) unei muzici extreame de noi, pe alocuri chiar incomodă, brutală sau agresivă. A precumpanit însă încărcătura gravă, teluricul și sinceritatea egal surprinzătoare, dacă ar fi să ne luăm după “povestea” care pretinde că, de fapt, Xenakis nu face decât să se joace cu calculatorul, “producind” muzică stohastică că și cînd voiește. Nimic nu părea să fie mai puțin adevărat, iar reacția, ca și fervoarea asculțătorilor, străine de orice fel de snobism, ne-au dus cu gîndul la povestea unei vieți cum puține vor fi existînd, dar care explică în bună măsură tot ce ne-a fost dat să auzim. Plecat din România în 1939 și ajuns în Grecia, Xenakis va lupta cu arma în mînă împotriva nemîilor, iar mai apoi – alături de comuniști – împotriva englezilor, fiind rănit extrem de grav și – printre altele – chiar condamnat la moarte. (“Cum s-a întîmplat ca simțurile mele să fie reduse la jumătate, mi se părea uneori că mă aflu în fundul unui pătră, și cînd sătul să privesc, să cunoasc lumea din afară ca văzută printr-o gaură, fiind, într-un fel, nevoit să gîndesc în mai mare măsură decât să simt. Poate că aceasta a fost calea care m-a și condus înspre noțiuni mai degradă abstracte...”) Xenakis ajunge în Franță la sfîrșitul anilor '40 și, în timp, se va distanța de politică, încercindu-se cu totul creației artistice. (“Dacă faci politică, este greu să mai fac și artă, pentru că arta îți cere o disciplină formidabilă de gîndire și solitudine, în timp ce politică îți cere cu totul altceva. Puțini politicieni au fost și gînditori și sunt doar cîțiva oameni care să poată exista – spiritual vorbind – în același timp în domeniul profund al esteticii și în cel al acțiunii cum este politică. Aceste lucruri nu pot merge împreună, chiar dacă, la bază, unele idei pot fi comune...”)

Convingerea mea este că o asemenea viață nu poate, nu are cum să legitimeze ori să ducă înspre actul artistic gratuit, iar publicul a percepit în primul rînd sinceritatea, ca și imensa, profunda durere, deopotrivă cu sfîrșirea universului lui Xenakis.

Incerind să-mi închipui ori să-mi amintesc un alt

destin care să aducă intrucătiva cu cel al muzicianului,

singurul – în cele din urmă – la fel de contorsionat mi-

a părut a fi cel al poetului blestemat care va fi fost Paul

Celan, căci pe cei doi (născuti în România) li unesc cele

mai multe din frâmantările, neodihna și incercările

tragice de care au avut parte într-o aceeași perioadă; și

totuși, parcă mai presus de toate li va apropia geniul

intru poezie sau muzică, adeverind parcă, încă o dată,

un soi de blestem înțînd de acest pâmînd binetcuvîntat.

Iată de ce, oricât ar părea de crudat și neașteptat, în

contextul apropierii noastre atât de impredică și

contradictorii de Europa, pentru capitala Ardealului,

numele ilustrului cetățean de onoare, care s-a întîmplat

de astă dată să fie Iannis Xenakis, nu poate constitui

decît indemnul suprem la luciditate și stare de trezire ori

necurmată veghe în ce privește statutul și bunul mers al

treburilor cetății.

\* Venirea lui Xenakis la Cluj – ca, de altfel, și concertul – nu ar fi fost cu puțină fără inițiativa inspirată a Academiei de Muzică și în absență sprijinului generos al Centrului Cultural Francez din Cluj, coordonat de Bernard Paquetel.



LUCIAN PINTILIE

## “Un om e liber cînd hotărăște să fie liber”

Balanța retrasează un parcurs, un itinerar accidentat, acela al eroinei filmului, Nela. Itinerarul dvs. de regizor, fie în cinema, fie în teatru, apare din anii '60 destul de ieșit din comun. Puteti să ne precizați cum s-au înăntărit evenimentele în toți acești ani, drumul dvs. prin România și Franța, prin cinema și teatru, reîntorcerea în România și-n același timp la film, incursiunile și, poate, răvășirile pe care le-a provocat politica în evoluția dvs. artistică?

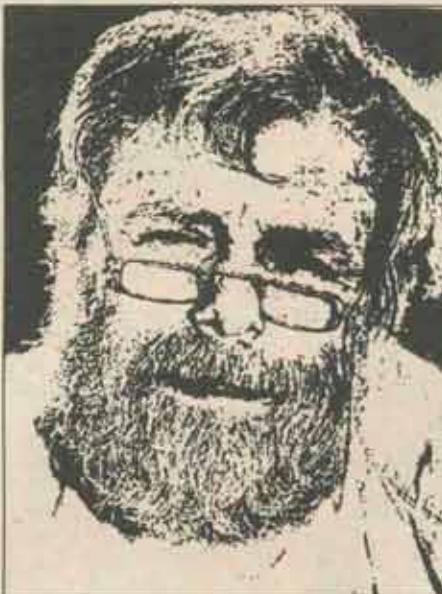
Aveam 17 ani, dar păream de 13 și echilibram această anomalie printr-o obraznicie absolut scandalosă. Eram student în primul an la Institutul de Teatru, cînd într-o noapte tatăl meu a fost arestat de organele Securității. Mi s-a cerut să devin informator. Din sete de pitoresc și spirit de aventură, mai degrabă decît din frică - am acceptat. Abia în clipă cînd mi s-a cerut primul raport, am realizat nu atât monstruoza faptului, cit imposibilitatea organică de-a îndeplini un anume tip de performanță, pentru care eram pur și simplu inapt. Mai precis spus, nu resimteam deloc această inabilitate ca o formă superioară de morală, ci mai degrabă ca o infirmitate. “Nu pot, domnule, s-o facă altă dacă pot”.

Pesemne însă că Securitatea avea intenție să scoată din mine (întrăsunul la facultate) un agent de nădejde, întrucăt manifesta o deosebită toleranță și răbdare față de rapoartele debile pe care le aduceam și-n care incriminam felurile insuficiente administrative (nu curgea apă caldă la căminul studenților, closetele nu erau spălate ca lumea etc...). Îar eu supraviețuiau provizoriu ca un om cinstit, alimentându-i cu denunțuri ridicolă, așteptând cu un soi de nădejde confuză eliberarea tatălui meu, care m-ar fi pus pe picior de egalitate cu ei. Pînă cînd intr-o zi Securitatea s-a plăcuit și a hotărît să mă treacă într-o “probă de foc”.

Au trimis la mine o “turnătoare” ultracunoscută, cu o provocare grosolană, dar foarte primejdioasă, un personaj caricatural, atât de deconspirat încît putea fi “returnat” fără cea mai vagă mică de conștiință. Și atunci a apărut întrebarea chinuitoare: “Și dacă totuși intră-

proporție de 1/10.000 nu este turnătoare, dacă pur și simplu este inocentă?”

Atunci a fost singurul gest al vieții mele de care sunt mindru: am înfruntat toate riscurile și nu am turnat-o. Peste două zile, ca un semn cereșc, cu prilejul zilei de 7 Noiembrie, o amnistie comună îl elibera pe tatăl meu din bociurile Securității.



M-am dus la ultima mea întîlnire cu organele Securității. Și astăzi îmi vine să roșesc de neobrazarea cu care le-am adresat următorul text în care nebunia era că și credeam: “Eu sunt un mare regizor și niciodată nu mă voi ocupa de asemenea activități care mă pot distraje de la munca mea de creație.” Această istorie s-a petrecut acum 41 de ani.

Niciodată, decît peste ani și ani, cînd numele meu devenise foarte cunoscut și cînd tentativa lor de reapropiere a fost spulberată cu o usurință care aproape m-a dezarmat, niciodată, spun, nu am mai fost inopportunat de aceste organe. În clipă aceea, din orgoliu și nu din vreo elevată conștiință morală, s-a născut disprețul meu definitiv pentru ei.

Ei sunt un om slab - o repetiție ratată mă poate trimite bolnav la pat, capricile unui actor îmi tulbură lamentabil echilibru - dar acest dispreț, adînc mi-a dat o forță uimitoare în raporturile cu ei, a fost ca o armură care m-a protejat de orice imixtiune ori presiune politică. Eram pur și simplu invulnerabil pe acest plan. Am avut nenumărate spectacole interzise - dar nici unul ratat din pricina compromisurilor politice. Pentru cele ratate sunt singurul vinovat. Nu împart cu nimănii responsabilitatea.

De ce vă spun toate astea? Pentru că tot itinerarul meu “ieșit din comun”, cum spuneți - atribuit îndeobște rezistenței mele față de aparatul de represiune totalitară - are la origine ceva mult mai simplu, un soi de “dandysm” provocator, izvorit din revelația că de fapt “ei” sunt mult mai fragili, mai prosti, mai însăși mintăti decît se crede - și că un elementar gest de demnitate le încurcă toate ordinatoarele care fișează existențele noastre.

Un om e liber cînd hotărăște să fie liber. Noi am resimțit libertatea ca o povară și ne-am grăbit să depunem, fără scădere, în “safe”-urile Securității. Eu nu am vrut să le-o incredinetez. Nică Mitică, din filmul meu Balanță, nu a avut chef s-o facă și a trăit liber în plin paroxism ceaușist.

In 1973 mi-au interzis orice activitate în România. Dar nu-mi puteau interzice - și eu știam perfect asta (căci slăbiciunea tiranului era că el să aibă în Occident o imagine romantic-liberală) - să lucrez în afara țării.

Exilul meu roial așa a început. Pașaportul mi se înnoia în fiecare an, sub amenințarea paradoxală că mă întorc acasă în România și cer de lucru. Așa am reușit să pun peste tot în lume spectacole de teatru și de operă, așa au reușit ei să mă impiedice mai bine de 20 de ani să realizez filme (cu excepția unei scurte perioade de “flirt”, în anii '80, cînd am reușit să fac un film, De ce trag clopoțele Mitică?, bineînțeles imediat interzis).

În consecință, “răvășirile” de care vorbiți nu au avut - spre deosebire de

ceea ce s-a acredită - o importanță majoră în cariera mea. În teatru am făcut spectacole pe care le-am dorit și unde le-am dorit. Păstrez o afecțiune specială pentru “Théâtre de la Ville” care m-a găzduit vreme de aproape 20 de ani.

Dar filmul, cei 20 de ani în care aș fost interzis ca regizor de film - mă puteți dvs. întreba? Aici socoteala este foarte simplă. Filmele pe care nu le-am făcut, le voi face de acum încolo. Primul l-am făcut, urmează celelalte. Și dacă nu se va întâmpla așa? Dacă nu se va întâmpla așa înseamnă că misiunea mea pe acest pămînt a fost mai limitată decît am crezut eu că este. Mă împac oare prea usor cu ideea celor 20 de ani fură? Se poate, dar iată deocamdată pregătesc 2 filme în paralel și furia mea de odinoară se transformă pe nesimțite în toleranță.

(Fragment dintr-un interviu apărut în “Cahiers du cinéma”, reproducă în Cuvîntul de ambe sexe, 1992)

• Așa cum am promis în numărul anterior, publicăm textul interviului din “Cahiers du cinéma” trimis de dl. Lucian Pintilie.

• În mod normal, un asemenea incident, cum este cel provocat de articolul d-lui Paul Goma, se rezolvă prin publicarea unor *drepturni la replică* de către ambele părți. Iar cel care acuză trebuie să furnizeze probele, să să-și ceară scuze. De aceea, continuăm să așteptăm caseta video promisă de dl. Paul Goma, care nu a sosit pînă la închiderea ediției.

• La solicitarea redacției, dl. Paul Goma a precizat data transmisiiei interviului cu pricina ca fiind 12 septembrie 1992.

• Regretăm că pînă la apariția numărului actual al revistei nu am avut ocazia să vizionăm *nici* casetele d-lui Lucian Pintilie, deși ultima solicitare am făcut-o ieri 22 februarie 1993 prin intermediul d-lui Ioan Groșan (dl. Lucian Pintilie aflindu-se încă la Berlin).

• Sperăm însă că în zilele următoare vom avea acces la casete, de vreme ce dl. Lucian Pintilie anunță în *Romania liberă* din 23 februarie următoare: “Firește, eu vă stau la dispoziție cu toate casetele cuprinzînd intervențiile mele la Televiziunea franceză”.

GABRIELA ADAMEȘTEANU  
marți 23 februarie 1993

Premiere  
Teatrul “C. I. Nottara”

## Arșița și viscolul

Cameleonismul unui nomenclaturist devenit brusc opozant - odată cu schimbarea regimului în decembrie '89 - indică un fenomen frecvent. Dramaturgul nu a mai trebuit să-și proiecteze intriga într-un plan fantast - mediul convențional al birocrației instituționalizate precum în *Trăsura la scară sau ambianță artificială* a bunăstării similate precum în *Intr-o dimineață*.

Consecvent programul său artistic centrăt pe conceptul de “teatru al comicului dramatic” (ilustrat încă de la debutul său bucureștean cu spectacolul *Livada de visini*), Dominic Dembinski a imaginat pentru planul secund al acțiunii - rememorările - o viziune onirică de proporții, pe care a conectat-o la o recentă “experiенță tv” - serialul *“Twin Peaks”* - pentru a-i sublinia derizorii. Protagonistul nu se va mai trezi niciodată din cosmarul care-l bîntuie încă înainte de a primi misteriosul telefon prin care e anunțat că-i va fi făcut public “dosarul”, chiar în prag de alegeri!

Fiindcă a fost pe rînd sau simultan intransigent activist, zelos delator și nesătios profitor - acest martir de tip nou nu poate fi torturat decît de caricaturale fantoșe miniatulare ale unei istorii continuu denaturate: pionieri, securiști, deținuți. Ideea că aceste personaje ce mereu invadează scenă să fie încredințate unor copii depășește rapelul la personajul piticului din *“Twin Peaks”*. Generația minorilor de azi - se sugerează - pornește în viață tarată de moștenirea nefastă pe care adulții le-au asigurat-o. Anihilarea reacțiilor normale, compromisul liber acceptat sănătatea pe care protagonistul încearcă să le minimiza-



lizeze, invocind gradul lor de generalitate.

Jalnică ironie a sortii, realitatea însăși îi permite dramaturgului să avanseze ipoteza aberantă a similitudinii dintre victime și călăi. Agresat de sechetele trecutului prezent prin amintiri, nostalgia,

invidii, eroul și adus în mod grotesc la portile raiului, unde asistă la diatriba unei ingerante ce-i reproșează lui Dumnezeu că și-a intors privirea de la acest furnicar în plină dezumanizare. Și dacă ea renunță la mila divină, în schimb angoasatul personaj aflat în derivă imploră ocrotire, clamându-și atașamentul și devotamentul față de divinitate. Divinitate care se dovedește a fi... după chipul și asemănarea credinciosului de ocazie, adică un Stalin redivivus!

Pentru că istoria - la propriu și la figurat - este încă în curs de desfășurare, s-a optat pentru finalurile multiple în care se constată - de exemplu - că soția puseșe la cale sănătul cu dosarul, dar urmează să fie lăsată în colimator și ea. Astfel trebuie înțeleasă invitația burlescă adresată spectatorilor de a trece Styxul împreună cu antagonistul și protagonistul ce și-au inversat rolul, vina. Un gest ce trebuie luat - desigur - la modul metaforic ca o invitație la individuale procese de conștiință. Interpretă: Alexandru Repan într-o compoziție de *contre-emploi* care-l obligă să păstreze pe muchie de cuțit persiflarea personajului; Valentin Teodosiu, schimbând spectaculos atribuțile caracteriale odată cu accesoriile vestimentare; Catrinel Dumitrescu evoluind egal pentru a asigura efectul de final; Crenguța Hariton dinamitând într-o cheie acută aglomerarea de fapte și întimplări, “locuri comune” ale momentului.

Scenografia Stefaniei Cenean a asigurat o plurifuncționalitate specială unui decor unic asemenei fiecărei vieți.

IRINA COROIU

Un timp și un loc  
în care nu trebuie să stai linisit



“Ce credeți acum, în finalul vizitei, despre arta românească tinără?”

“Aveți o generație tinără foarte importantă, care merită toată atenția. Am văzut lucruri foarte interesante. Această generație poate însemna mult pentru România și pentru arta mondială. Trebuie să fac ceva pentru ea.”

“Vății include în Aperto și artiști români?”

“Sunt doi-trei artiști pe care îi am în vedere. Dar vreau să mă gîndesc acasă, în liniste.”

9-19 februarie 1993, România

“De ce a trebuit să vă întreb eu de Brâncuși? Să vreau eu să vă săcăsesc complexul de la Tîrgu Jiu? Voi nu aveți conștiință valorii voastre?”

“E un moment foarte important pentru voi. Pentru intelectuali. E un timp și un loc în care nu trebuie să stai linisit. Dacă nu o faceți acum, o să vină o generație după voi care o va face ea.”

“Chiar dacă în majoritate artiștii vățuți de mine aici nu intră neapărat în cele cinci urgente de la Aperto, sunt foarte interesat de ceea ce fac acești artiști.”

Antonio d'Avossa, Vicecomisar al Bienalei, curatorul secțiunii Aperto. Profesor la Academia d'Brevo, Milano.

“Noi credeam că sinteți comisarul general.”

“Dacă eram, nu puteam fi aici, pentru că trebuie să fiu fix acolo.”

Singura țară din Est unde Antonio d'Avossa a venit este România. Motive: Brâncuși, Coriolan Babeș - directorul Institutului Român de Cultură din Venetia - tema din acest an a Bienalei. Programul de 10 zile al vizitelor a fost organizat de Ministerul Culturii și a cuprins cca. 50 de ateliere din București, Timișoara, Cluj, Tîrgu Mureș, Oradea, Bistrița.

“Anul acesta, Bienala are ceva special. Este pentru prima dată cînd Aperto are o temă: emergență. De cinci ori urgentă: sex, violență, minorități, maladii, mediu.”

DAN PERJOVSCHI

# ITALIA - POLITICA, MAFIA ȘI RUFELLE DE FAMILIE

**În spatele strungurilor, voturile**

La sfîrșitul lunii noiembrie a anului trecut, ziarele italiene titrau pe prima pagină: "Se vînd bijuterile de familie", "Funeralele industriașilor sectorului public". Referirile erau făcute la planul de reformare economică propus atunci de primul-ministrul Giuliano Amato, plan ce prevedea privatizarea a circa un sfert din economia națională.

Rezultatul acestei inițiative ar putea fi unul demolator. Capitalismul italian a însemnat, în mod tradițional, supremația dinozaurilor statali și a cîtorva familii de industriași. Planul lui Amato - structurat pe patru ani - vizează domenii extrem de diverse, de la alimentație ori siderurgie, pînă la energie, transporturi, bânci, societăți de asigurare; se urmărește, în special, rupererea corsetului ce încinge industria italiană, prin sporirea competitivității și deschiderea piețelor pentru căi mai mulți investitori, inclusiv străini. Printre întreprinderile ce urmează să fie privatizate se intîlnesc și patru giganti, bine cunoscuți prin inițiile lor: INA (Institutul Național de Asigurări), ENEL (Compania Națională pentru Energie), IRI (Institutul pentru Reconstrucție Industrială) și ENI (Compania Națională pentru Hidrocarburi).

De bune decenii, modul italian de a face afaceri a însemnat acceptarea principiului "partitocrației", sistem prin care formațiunile politice mențin sub control economicul. Nu e un secret pentru nimeni că, în mod tradițional, IRI este un bastion al Partidului Creștin Democrat. Ori că ENI "este" al socialistilor. Acest sistem a început să funcționeze în anii lui Mussolini, atunci cînd dictatorul a înființat IRI, în 1933, tocmai într-o perioadă de criză financiară. După cel de-al doilea război mondial, IRI a jucat un rol important în reconstrucția Italiei. Acum, acest conglomerat de dimensiuni impresionante - care are 420.000 angajați și produce bunuri diverse, de la Rachete pînă la sonde cardiovasculare - este în mod obișnuit un loc unde angajarea se face în schimbul votului electoral. Si asta se întimplă nu doar în sudul țării, regiune îndeobște mai săracă și, implicit, supusă corupției.

Planul lui Amato și-a propus în mod tacit să schimbe toate acestea.

## Sînt somer, dar optimist

Cîstigul realizat de stat prin vinzarea obiectivelor industriale prevăzute în planul premierului italian s-ar ridica la aproximativ 20 miliarde dolari, sumă destul de mică dacă o raportăm la valoarea datoriei naționale - peste 1,1 trilioane dolari.

Oricum, pasul acesta trebuie făcut, lînd în calcul chiar și neajunsurile, care nu sunt deloc puține.

Recesiunea economică și planul de privatizare au efecte imediate asupra somajului. Cabinetul de miniștri al Italiei s-a întrunit chiar în 29 decembrie anul trecut pentru a discuta această problemă, dezbatînd un plan de combatere și stăvîlire a somajului.



Planul prevede măsuri în care se vor îmbina eforturile pentru atragerea de noi investitori, cu un masiv program de lucrări publice finanțat de guvern. Această inițiativă a fost generată de semnalele venite din partea agentilor guvernamentale de resort, care au arătat că, în 1993, alte sute de mii de lucrători sunt amenințați să rămână fără slujbă. Somajul afectează în Italia un număr de peste 2,7 milioane persoane, ceea ce reprezintă 11% din forța de muncă.

Criza e accentuată și de recentele scandaluri de corupție, care au dus la sistarea unor proiecte de lucrări publice, și astăzi întrucât oficialii locali nu mai au curajul să deblocheze fondurile necesare, de teamă să nu fie acuzați că au primit mită. Ca răspuns, guvernul a promis să investească masiv în sectorul telecomunicatiilor și pentru construirea unor căi ferate pentru trenurile de mare viteză, să deblocheze suma de 6,8 miliarde dolari datorată companiilor de construcții. De asemenea, se ia în considerare alocarea a 1,1 miliard de dolari pentru proiecte în regiunile cele mai slab dezvoltate ale țării.

Dincolo de implicațiile sale economice, planul primului-ministru Amato este receptat ca un pas către reformă politică și chiar morală. În ultimul timp s-au întîțit campaniile anti-Mafia și împotriva persoanelor publice necinstești. Omul simplu pare a primi cu speranță această campanie, integrată într-un mai amplu "processo di moralizzazione".

Anchetă deschisă de magistratura italiană, în februarie 1992, asupra corupției în rîndul oamenilor politici, pare să îl ajunsă la un punct de cotitură. Dosarul "Miini curate", așa cum a mai fost denumit, poate să duce la o veritabilă lovitură de graie dată clanurilor politice. Sau poate să nu ducă la nimic. În rest, Mafia veghează.

## "Hoții de biciclete" în varianta Mercedes

Italia stă pe un Vezuviu gata să izbucnească. Toate partidele par în degringoladă, după ce peste o sută de oameni politici și întreprinzători au ajuns după grată, fiind implicați în unul din cele mai grave cazuri de corupție - afacerea "Miini curate". Cind, în februarie anul trecut, magistratura milaneză deschidea ancheta, nimeni nu părea să bănuiască multe legături ale acestui caz. Tentaculele caracăției ajung pînă la scandalul legat de falimentul Băncii Ambrosiano (1982), trecînd prin obscure legături cu loja masonică occultă Propaganda Due și

prin afaceri oneroase, aparent mărunte. Societatea italiana pare coruptă pînă în măduva oaselor. Lupta pentru putere din interiorul partidelor este caracterizată de proceduri tipic mafioze, de "recoltare" a banilor pentru finanțarea campaniilor electorale, prin sprijinirea cercurilor de influență ori chiar prin șantaj. Presa vorbește de existența a numeroase comisioane percepute de diferitelor întreprinderi sau societăți, comisioane care erau apoi împărțite între partide, funcție de importanță acestora.

Cel mai important cap care a căzut pînă acum este cel al liderului Partidului Socialist, Bettino Craxi. Citat de șase ori în fața instanței, pentru corupție și încalcarea legislației de finanțare a partidului, Craxi a trebuit să demisioneze. În mai puțin de o lună s-a retras din guvern și din PSI Claudio Martelli, fostul ministru al Justiției. S-a ridicat imunitatea parlamentară ministrului Sănătății, Francesco De Lorenzo (Partidul Liberal), și altor doi parlamentari - Giulio di Bonato, socialist, și Alfredo Vito, creștin democrat. Aceștia din urmă sunt suspectați că au ținut evidente "speciale" pentru unii dintre alegători și le-au folosit pentru a le solicita, în schimb, voturile.

Cabinetul Amato a supraviețuit unei moțiuni de neîncredere introdusă la începutul acestei luni de fostul Partid Comunist. Recentă remaniere guvernamentală e mai curînd o operatie de cosmetizare. Italia care e guvernată de un guvern de coaliție - nu are o suprastructură politică puternică. Deja, cel mai important partid din coaliție, Partidul Creștin Democrat, și-a declarat deschisă intenția de a colabora cu Partidul Democrat de Stînga (foștii comuniști) pentru formarea unui alt guvern. Pînă atunci, săptămîna aceasta se va supune dezbatării legislativului un proiect extrem de important. Respectiv modificarea legii din 1974, care stabilea



cantumul subvențiilor publice pentru partidele politice la suma de doar 128 miliarde dolari pe an. Neoficial, se vorbește că în realitate partidele vehiculează circa 3,2 miliarde dolari, "sumă mult mai aproape de necesitățि", după cum apreciază unii politicieni. Iar dacă această lege va fi adoptată, se vor schimba multe și în afacerea "Miini curate". Astă pentru că s-ar putea schimba încadrarea juridică a celor anchetați, care din acuzați pot deveni simpli mieluzei.

Societatea italiană traversează, indiscutabil, o criză de încredere, care îl poate submina chiar fundamentele. Suveranul Pontif a vorbit în acest sens, Poliția pare a aciona pe măsură. Ar mai merita aici amintite, deși succint, succesele înregistrate în lupta contra Mafia. În ultimul timp au fost arestați mai mulți șefi importanți, culminînd cu "capo di tutti capi", "superboss"-ul Mafiai italieni, Salvatore Riina. Acesta, un țăran incult, care a transformat "Cosa Nostra" într-un imperiu al crimei, cu o avere de miliarde de dolari, a fost arestat la mijlocul lui ianuarie, după aprobele un sfert de secol de urmărire.

"Processo di moralizzazione" este abia la început și nu se știe dacă se va termina vreodată.

## SEMINAR DESPRE DEMOCRAȚIE

Organizatori:

NATIONAL ENDOWMENT FOR DEMOCRACY  
și FUNDATIJA HUMANITAS

BUCUREȘTI - ROMÂNIA, 20-26 februarie 1993

Fundatia Humanitas împreună cu National Endowment for Democracy (SUA) au organizat în perioada 20-25 februarie 1993, la Hotel Parc din București, manifestarea internațională cu titlu "Seminar despre Democrație".

Deschiderea lucrărilor a avut loc sîmbătă 20 februarie, ora 10,00, în Sala Amfiteatrului.

Au participat 250 de invitați din țară și experti din străinătate. Pe agenda lucrărilor au figurat teme de interes din următoarele domenii:

- Reforma economică și tranziția către democrație
- Guvernarea și implicarea societății civile
- Mass-media independente în tranziția către democrație
- Drepturile omului și relațiile interetnice.

La organizarea secțiunilor de lucru din cadrul seminarului au participat organizații americane care au desfășurat programe de asistență în România în domeniile de mai sus, începînd din martie 1990:

National Democratic Institute for International Affairs

International Republican Institute

Institute for Democracy in Eastern Europe

Center for International Private Enterprise

Free Trade Union Institute

International Human Rights Law Group.

Seminarul a fost finanțat de către National Endowment for Democracy.

Principalul organizator - Fundatia Humanitas.

Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Andrei Cornea (redactor-șef adjunct), Gabriel Andreeșu (publicist comentator), Andreea Pora (șef secție), Oana Armeanu (redactor), Mariana Dinu (secretar general de redacție), Dan Perjovschi (grafician), Anton Burtea (șef serviciu tehnic), Cornelia Nicolae (contabil), Radu Dobândă (șef serviciu corecțură), Manuela Gheorghiu (corecțură), Gina Marin (fotoreporter), Didina Marc, Maria Filip (procesare texte), Mircea Ionescu, Ioan Condor, Mihnea Chiua, Flori Sava (difuzare)

Responsabil de număr: Gabriela Adameșteanu

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Telefon 614.17.76, Fax. 614.15.25. ISSN-1220-5761

Tiparul executat la  
"PROGRESUL  
ROMÂNESC SA"

Calea Plevnei 114  
Tehnoredactare computerizată  
Vali Alexandru